

Notat 2004–31

Utmark i Selbu

Otto Sjelmo

Tittel	Utmark i Selbu
Forfatter	Otto Sjelmo
Prosjekt	Utmark i Selbu (E045)
Utgiver	Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2004
Antall sider	54
ISBN	82-7077-599-1
ISSN	0805-9691
Emneord	utmarks næringer, reiseliv, hytteturisme, utmarkslag

Litt om NILF

- Forskning og utredning angående landbrukspolitikk, matvaresektor og -marked, foretaksøkonomi, nærings- og bygdeutvikling.
- Utarbeider nærings- og foretaksøkonomisk dokumentasjon innen landbruket; dette omfatter bl.a. sekretariatsarbeidet for Budsjett-nemnda for jordbruket og de årlige driftsgranskingene i jord- og skogbruk.
- Utvikler hjelpemidler for driftsplanlegging og regnskapsføring.
- Finansieres av Landbruksdepartementet, Norges forskningsråd og gjennom oppdrag for offentlig og privat sektor.
- Hovedkontor i Oslo og distriktskontor i Bergen, Trondheim og Bodø.

Forord

Selbu kommune ønsker å satse på utbygging av utmarksnæringer og ønsker å framstå som en attraktiv hyttekommune. Grunneierne har på sin side gjennom sitt arbeid for å få klargjort hyttetomter, i praksis vist at dette også er deres ønske. Kommunen har vært aktiv pådriver og samarbeidspartner for å få på plass organisering av utmarkslagene i kommunen, og har også vært aktiv i samarbeidet med Selbu Utmarksråd. Utmarksrådet er eier av det prosjektet som blir beskrevet i dette notatet.

Utmarksrådet er en felles overbygning og et felles talerør for utmarkslagene, og utmarksrådet har hatt ansvaret for gjennomføringen av dette prosjektet hvor hovedmålsettingen var å klarlegge inntekspotensialet for utmarksnæringa i Selbu. Ideen bak prosjektet er at det skal være et redskap i arbeidet med å skape motivasjon og inspirasjon for rettighetshaverne, medlemslagene og de andre aktørene i utmarksnæringa i kommunen.

Selbu kommune satser i takt med den offentlige landbrukspolitikken. I Landbruksmeldingen, St.meld. nr. 19 (LD, 1999–2000), har Regjeringen sagt: «*For å styrke inntektsgrunnlaget for landbruket, mener Regjeringen det er nødvendig at landbruksnæringen sikres muligheter til økt næringsmessig utnyttelse av utmarka*». I Selbu er store deler av kommunen berørt av de begrensninger som nasjonalpark og reinbeitedistrikt medfører, men dette bør ikke være til hinder for satsing på reiseliv også i disse delene av kommunen. I Reiselivsmeldingen, St.meld. nr. 15 (NHD, 1999–2000) sies det at økte muligheter for grunneiere til utvikling av et naturbasert reiseliv, samtidig vil styrke interessen for å ta vare på miljøkvaliteter som urørt natur og biologisk mangfold. Mange grunneiere har tydeligvis sett at det nettopp kan ligge et stort potensial i dette.

Styringsgruppa for prosjektet la opp til en totalundersøkelse der alle utmarkslag, medlemmer og hytteeiere skulle intervjues. Otto Sjelmo har i samråd med styringsgruppa laget spørreskjemaene som ble brukt, og Kjell Staven har laget databasen som svarene ble registrert i. Utmarksrådet har sendt ut skjemaene, vært pådriver for å få svarene inn og lagt dem inn i databasen. Utmarksrådet har i tillegg gjort et stort arbeid med å hente inn aktuelle opplysninger fra kommunen. Otto Sjelmo har bearbeidet materialet og skrevet notatet.

Vi takker alle som har bidratt med svar på spørreundersøkelsene og på mange andre henvendelser. Spesielt takker vi Utmarksrådet og styringsgruppa for godt samarbeid.

Finn Andersen har lest gjennom manuskriptet og kommet med gode råd og Anne Bente Ellevold har gjort manuskriptet klart for trykking.

Oslo, desember 2004

Ivar Pettersen
direktør

Innhold

SAMMENDRAG	1
1 INNLEDNING.....	5
1.1 Selbu Utmarksråd som prosjekteier	6
1.2 Utmarkslagene i Selbu	7
1.3 Bakgrunn for prosjektet.....	8
1.4 Målsettinger for prosjektet	9
2 NÆRINGSVIRKSOMHET I FORBINDELSE MED UTMARKSLAGENE.....	11
2.1 Økonomisk virksomhet organisert av utmarkslagene	11
2.1.1 Svar på spørsmålsdelen i spørreskjemaet til utmarkslagene.....	13
2.2 Økonomisk virksomhet organisert av medlemmene i utmarkslagene.....	15
2.2.1 Svar på spørsmålsdelen i spørreskjemaet til medlemmene.....	17
2.3 Forhold som styrker satsingen på næringsvirksomhet	20
2.4 Hindringer for økt utvikling av ny næringsvirksomhet.....	21
2.5 Sammenligning med Guldseth 1997	22
2.5.1 Utviklingen i Guldseth utmarkslag	22
2.5.2 Utviklingen blant medlemmene i Guldseth utmarkslag.....	23
3 HYTTETURISMENS BETYDNING INNENFOR UT-MARKSLAGENES OMRÅDE	25
3.1 Omfanget av hytter i Selbu kommune.....	25
3.2 Spørreundersøkelse blant hytteeiere i Selbu kommune	27
3.2.1 Gjennomføring og respons.....	27
3.2.2 Hvem er hyttebrukeren?.....	27
3.2.3 Omfanget av hyttebruken.....	28
3.2.4 Innkjøpsmønster for forbruksvarer	28
3.2.5 Andre svar på spørreskjemaet.....	30
4 POTENSIAL FOR INNTEKTER FRA UTMARKSLAGENE TIL FORDELING BLANT MEDLEMMENE.....	33
4.1 Potensial for inntekter til fordeling fra utmarkslaget	33
4.2 Potensial for inntekter direkte til medlemmene	34
4.3 Potensial for omsetning av varer og tjenester i bygda	35
5 RINGVIRKNINGER I LOKALSAMFUNNET	37
5.1 Forklaring av begreper	37
5.2 Direkte lokaløkonomiske virkninger.....	37
5.3 Ringvirkninger (indirekte lokaløkonomiske virkninger)	38
5.4 Multiplikatorer – en sammenligning med andre undersøkelser.....	39
5.5 Samlet oversikt over de totale lokaløkonomiske virkningene	40
5.6 Hvordan ser bygdas næringsliv på utmarkslagenes aktiviteter?	40
REFERANSER.....	43
VEDLEGG	45

Sammendrag

Hovedmålsettingen med prosjektet har vært å kartlegge inntekspotensialet for utmarksnæringa i Selbu, og å beregne de økonomiske ringvirkningene næringa har og kan få i lokalsamfunnet. For å skaffe data ble det foretatt spørreundersøkelser både blant utmarkslagene, medlemmene i lagene, hytteeierne i kommunen og en del bedrifter som har hytteeierne som kunder.

Utmarkslagenes inntekter består stort sett av salg av jakt og av fiskekort. De fleste lagene mente at prisene på fiskekort og jaktretter var passende. Ingen mente at prisene var for høye. Ettersom en fortsatt aktiv viltpleie er ett av Utmarksrådets mål, er det rimelig å regne med at forholdene stadig legges til rette for bedre jaktmuligheter, og at dette fører med seg både flere jegere og høyere priser i årene som kommer.

Regnskapet fra Utmarksrådet viser at kortsalget har vært vesentlig større enn svarene fra lagene kunne tyde på. I følge regnskapet var de samlede kortinntektene allerede i 2003 kommet opp på det nivået lagene anslo for 2008. Den viktigste årsaken til dette var introduksjonen av Selbukortet senhøstes 2002. Kortet gjelder i hele kommunen, og overtar mer og mer av salget, selv om utmarkslagene fremdeles selger egne kort.

Prognosen for 5-årsperioden fram til 2008 tilsier en vekst i sum inntekter til lagene på 39 % i forhold til gjennomsnittet for 2001–2003. Størst prosentvis vekst er det anslått for salg av fiskekort, men målt i kronebeløp er den anslåtte veksten størst for jakt, spesielt for storviltjakt.

Alt i alt virker ikke aktiviteten i lagene å være stor, når en tar i betraktning at lagene dekker 2/3 av kommunens areal. Hvor stor lagenes aktivitet etter hvert vil bli, henger blant annet også sammen med hvilke ressurser medlemmene kan stille opp med. Av undersøkelsen går det fram at tid ser ut til å være den knappeste ressursen for ca. 40 % av medlemmene, men det er også mange andre grunner til at nye aktiviteter ikke blir utredet eller satt ut i livet. En del av lagene opplever nasjonalparken som en hindring for næringsutvikling. Også vassdragsregulering, og det å ligge innenfor reinbeitedistriktet oppleves som en sterk begrensning for mulighetene til hyttebygging.

For den virksomheten medlemmene driver utenom lagenes organisering, ventes den største veksten fram mot 2008 å komme på festeavgifter. Deretter følger salg av ved og bearbejdede byggematerialer. Samlet er veksten i medlemmenes inntekter fram til 2008 anslått til å bli i overkant av 200 %. Tomtesalg er da holdt utenom.

En tredel av de som avga svar, har krysset av for uutnyttet potensial. Det var flest som oppga ønske om å selge hyttetomter. En del av disse ga imidlertid uttrykk for usikkerhet om det ville bli mulig. Tjueto prosent av de som svarte oppga at de ville starte opp med ny næringsvirksomhet de nærmeste 5 årene, og de fleste av dem ønsket bistand til å videreutvikle produktene som planlegges. Det ser altså ut til å være et betydelig behov for bistand/støtte når det gjelder videreutvikling av utmarksprodukter.

Av 37 grunneiere som svarte, var det 5 som oppga hovedinntekt og 32 som oppgav ekstraintekt som mål for den utmarksbaserte næringsvirksomheten. Fire av de fem som ønsket å ha utmarksbasert næringsinntekt som hovedinntekt har nå skogbruk som hovedinntekt. Den femte har jordbruk som hovedinntekt. Hvis dette er representativt for medlemmene i utmarkslagene, betyr det at 14 % av medlemmene ønsker utmarksnæringer som hovedinntekt, mens 86 % ser på den som en ekstraintekt i tillegg til andre inntekter. Satsingen på utmarksnæringer kan likevel ha stor betydning for grunneierfamiliens samlede inntekter.

Den største gruppen av respondenter blant medlemmene var lønnstakere. De var i flertall i forhold til næringsdrivende, og spesielt i forhold til aktive landbrukere. Det var også en relativt stor andel pensjonister blant respondentene. Dette forholdet sier noe om at utmarkssatsingen etter hvert løsriver fra jordbruksdrifta, og kanskje også fra bruket som bosted for brukerfamilien. Dette kan igjen bety en mindre «tilstedeværende» deltakelse, spesielt om bostedet flyttes ut av bygda.

Av momenter som ble nevnt som en styrke for utmarkssatsingen var veiforeninger, som mot bompenger sørger for adkomstmuligheter til hytte- og utmarksområdene. Hytteforeningene ble også nevnt som et positivt element, fordi de letter kommunikasjonen mellom hytteeiere og grunneiere. Også nasjonalparken, selv om den kan bremse på hyttebyggingen, ble nevnt som et aktivum for området, og en turistattraksjon på samme måten som historiske attraksjoner og de gode jakt- og fiskemulighetene i kommunen. Rettighetstvister ble fremhevet som hindring for næringsutvikling, spesielt i forbindelse med reinbeitedistriktet, men også i forbindelse med vassdragsreguleringer og nasjonalparken.

For Guldseth utmarkslag, som var i virksomhet allerede før 1997, var resultat i gjennomsnitt for 2001–2003 på 5,91 kroner, og for lagene samlet på 2,67 kroner per dekar forvaltningsområde. Anslagene for 2008, lå for Guldseth på 9,49 kroner, og for lagene samlet på 7,98 kroner. I disse beregningene er ikke tomtsalg tatt med. Bak gjennomsnittstallene for lagene skjuler det seg store variasjoner, og noen av lagene var heller ikke i aktivitet i 2003. Tallene for lagene samlet er av den grunn åpenbart for lave.

Det desidert største potensialet for inntekter knyttet til utmarka ligger i hytteturismen. I følge opplysninger fra kommunen var det 1 291 hytter i Selbu per 31. juli 2004. I tillegg er det til sammen 1 050 ledige og nye tomter som det er søkt om godkjenning for, de fleste innenfor utmarkslagenes områder. Av svarene på spørreundersøkelsen går det fram at ca. 80 % av hyttene har utenbygds eiere. Åtte av ti av de utenbygdsboende eierne kommer fra de nærmeste nabokommunene.

Av materialet går det fram at det i gjennomsnitt var 28,8 overnattinger per hytte totalt, med 3,8 personer per overnatting. Det utgjør 109 gjestedøgn (personovernattinger) per hytte per år, tilsvarende 10 % av den faste bosetningen i kommunen. Sum innkjøp av forbruksvarer og varer med investeringspreg per hytte, er oppgitt til 21 137 kroner, eller 193 kroner per gjestedøgn. Av forbruksvarer ble 58 % innkjøpt i Selbu og av varer med investeringspreg 67 %. Resten er innkjøpt utenfor kommunen. Det kom også fram at ca. 1/3 av forbruksvarene tas med heimefra. Det egentlige forbruket per gjestedøgn er altså vesentlig høyere enn 193 kroner. Når det brukes hukommelsesbaserte undersøkelser som denne, er det vanlig at det skjer en betydelig underrapportering. I beregningene av inntektpotensial og ringvirkninger har vi derfor oppjustert tallene for forbruk med 25 %.

Hele 96 % av hytteeierne gir uttrykk for at de er fornøyd eller svært fornøyd med dagens muligheter for bruk av skog og utmark i hytteområdene. Av tjenester som var savnet, kom bedre brøyting/snørydding øverst på lista.

Når det gjelder inntektpotensialet for utmarkslagene, ble tallene for inntekter på fiskekortsalg oppjustert med bakgrunn i Utmarksrådets regnskap. Det ble også gjort påplussinger fordi to av utmarkslagene først nå er i ferd med å komme i aktivitet. Når kommunens arealplan er klar, vil et oppdemmet kjøpebehov gi mange tomtsalg de første årene. I beregningene har vi anslått at antall hytter i 2008 vil ha steget til 1 750.

Det ligger et ekstra potensial i å få hyttebesøkende til å gjøre en større andel av sine innkjøp i Selbu. Hvis denne andelen økte til 75 %, ville omsetningen i Selbu øke med 6,4 mill. kroner. Et annet potensial ligger i å få hyttebrukerne til å ta med seg mindre varer heimefra. Et enda større potensial ligger i hyttebyggingen. Bygging av 100 hytter vil eksempelvis kunne føre til en økt omsetning av varer og tjenester i Selbu på ca. 40 mill. kroner.

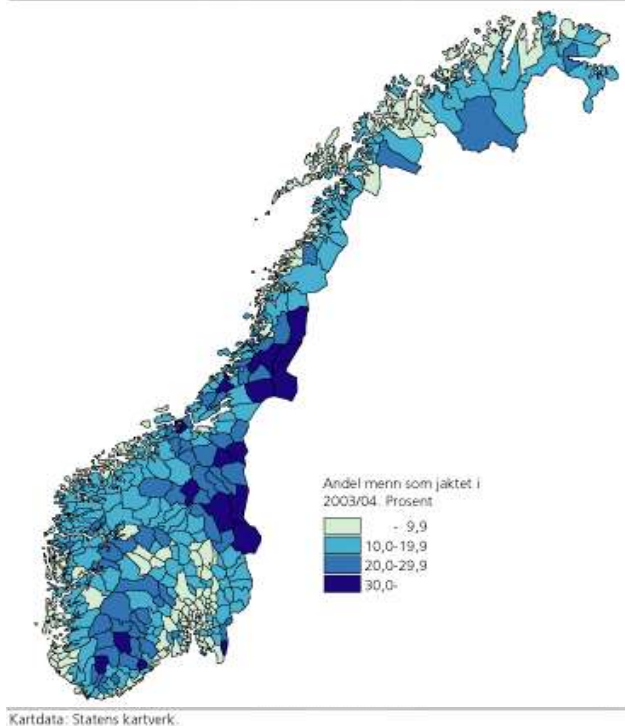
Potensialet for omsetningsvekst i forbindelse med utmark i Selbu er stort. De sikreste holdepunktene for det finner en i økningen i hytteturismen, som betyr svært mye i denne sammenhengen, og i inntektsmulighetene til utmarkslagene og til medlemmene direkte. Det mer usikre potensialet som ligger i muligheten til å påvirke innkjøpsmønstrer, og i verdien av framtidig hyttebygging, kan imidlertid også være meget stort. I gjennomsnitt for årene 2001–2003 er ringvirkningene i kommunen beregnet til å utgjøre 24 mill. kroner, som er forventet å øke til 32 mill. kroner i 2008. De totale lokaløkonomiske virkningene som har sitt utspring i utmarksaktiviteter i kommunen, er beregnet til 29 mill. kroner i gjennomsnitt for årene 2001–2003, og tilsvarende tall for 2008 kan komme opp i 40 mill. kroner, med et potensial for ytterligere økning opp mot 50 mill. kroner, hvis hytteturistenes innkjøpsmønster endres. Til sammenligning kan nevnes at bruttoverdien av sagtømmer, massevirke og ved fra skogbruket i Selbu kommune var anslått å ligge på 15–16 mill. kroner i 2003.

Det ble høsten 2004 gjennomført en kort intervjuerunde med fire bedrifter i Selbu som har hytteturister som kunder. Bedriftene ga uttrykk for positive holdninger til den voksende utmarksnæringen, og la for dagen interesse for å møte økende etterspørsel med økende aktivitet fra sin side for å tilfredsstille kundene. Det gikk også fram av intervjuene at det tenkes strategisk rundt tilgjengelighet og samarbeid både med Utmarksrådet og andre om markedsføring.

1 Innledning

Med mer enn 300 fiskevann og store utmarksområder, er Selbu en av de store jakt- og fiskekommunene i Midt-Norge. I følge Statistisk Sentralbyrå (www.ssb.no) jaktet mellom 20 og 30 % av alle menn i Selbu i jaktseasonen 2003/2004 (figur 1). I tillegg er sannsynligvis kvinneandelen av jegerne økende i Selbu som ellers i landet. På landsbasis utgjorde kvinner 5,6 % av antall personer som betalte jegeravgift i jaktseasonen 2003/2004.

Prosentandel av den mannlige befolkningen over 16 år som har jaktet i 2003/04, etter kommune

Figur 1.1 Jaktstatistikk etter kommune

Fra Selbu kommunes internettside (www.Selbu.kommune.no) har vi hentet følgende beskrivelse av kommunen:

«Selbu er en av to kommuner som ligger i den vakre Neadalen. Den tre mil lange Selbusjøen danner det naturlige midtpunkt i Selbu. I liene rundt Selbusjøen og langs elva Nea bor de fleste av Selbus 4 000 innbyggere. I disse traktene har mennesker livnært seg på forskjellig vis i uminnelige tider. Rester etter bygdeborger fra folkevandringstida forteller om tider med ufred. Selbu Kirke fra 1100-tallet står og vitner om selbyggenes tro og lengsler. Pilegrimer på vei til Nidaros var et ikke sjeldent syn her i middelalderen da en av de viktigste veiene for pilegrimer fra Østersjølandene gikk nettopp gjennom dette dalføret.»

Som andre steder har utmarka i Selbu fra gammelt av vært flittig brukt, men markaslått og seterliv forsvant mer og mer fram mot 1950-årene. Også beiting i utmark avtar fordi driftsopplegg endres, bruk legges ned og dyrka arealer i bygda blir ledige. I de østre delene av kommunen er det dessuten store uløste rettighetstvister som vanskeligjør løsninger av den typen områdene i de vestlige delene med Jordskifterettens hjelp har fått i stand. I de vestlige delene er det store beiteområder innenfor et inngjerdet område. Dette er imidlertid en verdi av utmarka som ikke er forsøkt tallfestet i dette prosjektet.

Fra gammelt av har det også vært drevet både storvilt- og småviltjakt. Omfanget av jakta har imidlertid økt sterkt etter at det ble mer vanlig med fritidsbruk av utmarka, og spesielt etter at viltstammene kom under planmessig forvaltning på begynnelsen av 1990-tallet.

I artikkelen «Verdien av utmarks næringer i Hedmark: Fra produksjons- til rekreasjonslandskap» sies det innledningsvis (Fremming, 2000): «Beregninger over årlige omsetningsverdier av forskjellige utmarks næringer i Hedmark fylke viser moderate tall for jakt, fiske og utmarksbeite, men store tall for skogbruk og fritidshytter. Rekreasjonens betydning synes å være i ferd med å ta igjen produksjonens betydning i utmarka».

Det kan se ut til at vi med full rett kan si det samme om ei bygd som Selbu.

1.1 Selbu Utmarksrad som prosjekteier

Selbu Utmarksråd (heretter kalt Utmarksrådet) er prosjekteier og ansvarlig for gjennomføringa av dette prosjektet. Utmarksrådet ble stiftet 23.05.1996 og er et samarbeidsorgan bestående av lederne (eller den laget utnevner) i lokale utmarkslag, grunneierlag, fiskelag, fjellstyret i Selbu, og representanter fra Selbu Skogeierlag, Selbu Bondelag og Selbu Bonde- og småbrukerlag.

Utmarksrådets formål og arbeidsfelt er nedenfor satt opp i korte punkter.

- Drive næringsutvikling, utvikle og utnytte utmarksprodukter som tilleggs næringer i landbruket.
- Skape kontakt lagene mellom, og være et forum der idéer, spørsmål, utfordringer og samarbeidsoppgaver av faglig og økonomisk karakter på utmarkssektoren kan diskuteres og følges opp med gode løsninger.
- Ta opp saker av forvaltningsmessig og næringsmessig art.
- Være lagenes talerør og bistå overfor offentlig forvaltning og organisasjoner i saker som angår utmark.
- Markere utmarksinteressene og ivareta grunneiernes og rettighetshavernes interesser.
- Være behjelpelig med å organisere eller omorganisere utmarkslag/grunneierlag etter behov.

- Arbeide for rasjonelt vilt- og fiskestell. Tilstrebe god viltforvaltning, med driftsplanlegging og organisering av viltregioner.
- Arbeide med motivasjon og faglig oppgradering av valgte tillitsmenn og ressurspersoner.

Deltagelse i Selbu Utmarksråd medfører ikke at utmarkslagene gir fra seg disposisjonsretten over jakt og fiske, eller andre grunneierrettigheter innenfor lagetts område.

I løpet av de åtte årene siden Utmarksrådet ble stiftet, har det oppnådd å:

- Bli utmarkslagenes og faglagenes felles paraplyorganisasjon, talerør, tilrettelegger og fagråd i utmarkssaker.
- Bli høringsorgan for kommunen og annen offentlig forvaltning.
- Få fast plass i det kommunale motorferdselsutvalget.
- Oppnå aktiv deltagelse i utarbeidelsen av kommunal landbruksplan.
- Bli aktiv pådriver og høringsorgan i arbeidet med ny arealplan i Selbu kommune.
- Framskaffe mye historisk materiale og opptre som vitne i reinbeitegrensesaken (var ikke part i saken, men vitnet som representant for næringsinteressene i utmarka).
- Registrere alle fiskevatna i kommunen (327 vann) med areal, strandlinje og fiskearter. Siktemålet var forvaltningsplan for hele kommunen.
- Utgi to fiskeguider, den siste i 2004.
- Organisere og administrere felles fiskekort for hele Selbu (Selbukortet).
- Bli pådriver i organiseringa av driftsplanområder for hjortevilt (hele kommunen er nå organisert i driftsplanområder, bortsett fra Roltdalen Statsallmenning og et mindre privat felt).
- Siden 1997 være høringsorgan for hjorteviltforvaltningen i kommunen, og avgi innstilling til tildeling av fellingsstillatelser og godkjenning av driftsplaner (rettighetshaverstyrt storviltforvaltning).
- Få innstillingsrett vedrørende fellingsavgifter og bruk av viltfondsmidler.
- Gjennomføre jaktlederkurs, slaktekurs, kurs i beiteskader på skog, og diverse andre samlinger.
- Utarbeide egne internettsider.
- Utarbeide internettsider for de enkelte medlemslaga.
- Delta på messer med samordnet markedsføring for alle medlemslaga.
- Ansette utmarkskonsulent med høyskolekompetanse, i 40 % stilling.

Utmarksrådet tilbyr kompetanse og tjenester på fisk- og viltforvaltning, rådgiving, prosjektledelse, tilrettelegging, utarbeiding av reguleringsplaner og markedsføring/salg med mer.

1.2 Utmarkslagene i Selbu

Det ble sendt spørreskjema til alle 10 utmarkslagene i Selbu kommune. I tillegg ble spørreskjemaet sendt et fiskelag, og også til Selbu Fjellstyre. Til sammen forvalter disse lagene et areal på 815 av kommunens 1 254 km². Se tabell 1.1. Utmarkslagene dekker dermed ca. 2/3 av Selbu kommune. Antall grunneiere som er med i lagene er 384, utenom medlemmene i Selbusjøen Grunneierlag og Nea Elveeierlag (tidligere Nea fiskelag og Nedre Nea elveeierlag). Flesteparten av medlemmene i disse to lagene er også medlemmer i utmarkslagene i området.

Aktiviteten i de forskjellige utmarkslagene har vært sterkt varierende. Guldseth utmarkslag var tidlig ute med organisering av aktiviteter, og fikk visningsstatus allerede i 1998. Aktiviteten i de andre lagene kom seinere i gang. I tre av lagene har aktiviteten ligget nede, men i følge Utmarksrådet er to av disse lagene reorganisert i 2004, slik at aktiviteten i disse lagene dermed sannsynligvis vil øke etter hvert.

Tabell 1.1 Utmarkslagenes omfang i antall medlemmer og forvaltningsområde

Utmarkslag	Antall medlemmer	Totalareal, daa	Forvaltningsområde, daa	Fatt spørreskjema
Dragsten/Amdal/Solem fiskelag	16	52 000	52 000	x
Selbustrand Utmarkslag	102	66 000	66 000	x
Selbusjøen Grunneierlag	156	59 000	59 000	
Innbygda Utmarkslag	80	90 000	69 000	x
Hersjø Krassadal Utmarkslag	34	104 000	60 000	x
Selbu Fjellstyre	-	247 000	247 000	x
Rolset Utmarkslag	10	24 000	23 000	x
Flora Utmarkslag	20	141 000	31 000	x
Østrungen Utmarkslag	34	52 000	52 000	x
Kulset Utmarkslag	14	23 000	16 200	x
Østre Vikvarvet Utmarkslag	23	57 000	28 000	x
Vestre Vikvarvet Utmarkslag	39	91 000	57 000	x
Guldseth Utmarkslag	12	53 000	53 000	x
Nea Elveeierlag	Ca. 130	2 000	1 950	
Sum forvaltningsområde, daa	-	1 061 000	815 150	-

1.3 Bakgrunn for prosjektet

I følge prosjektbeskrivelsen (vedlegg 1), stoppet utviklinga delvis opp etter organisasjonsprosessen midt på 1990-tallet. Utmarksrådet ønsker derfor nå å starte en prosess for sterkere satsing på næringsutvikling i utmarka, og ser det naturlig først å kartlegge næringens nåværende ståsted, for derigjennom å finne fram til lønnsomme og attraktive næringsprosjekter. Kartleggingen vil omfatte omsetning av utmarksprodukter og de ringvirkningene dette vil skape for Selbu kommune. Prosjektet blir slik en oppfølging og videreføring av NILFs undersøkelse i 1998 (Sjelmo, 1998).

Prosjektet skal være et redskap for Utmarksrådet i arbeidet med å motivere og gi inspirasjon til rettighetshaverne, medlemslagene og andre aktører innenfor utmarks-næringa, og å gi støtte til lag eller enkeltpersoner som ønsker å satse på spesifikke tiltak. I den forbindelse har Utmarksrådet hatt som mål å styrke fagkompetansen og næringsutviklinga med en utmarkskonsulent som faglig pådriver. Utmarkskonsulenten kom på plass fra høsten 2003.

Utmarksrådet ønsker et bredt samarbeid med kommunen og andre aktører som kan gi positive bidrag. Det ble derfor organisert en styringsgruppe for prosjektet med følgende sammensetning:

- Selbu Utmarksråd v/Nils Gunnar Guldseth (leder)
- Selbu kommune v/Roar Uglem
- SI-prosjektet v/Hans Morten Aas (SI-prosjektet ble avsluttet sommeren 2004, og gikk dermed ut av gruppa)
- Skogeierforeninga Nord v/Thomas Engan

- FMLA v/Nils Prestmo
- NILF v/Otto Sjelmo

De forskjellige rollene i prosjektet ble fordelt slik at NILF skulle utforme spørreskjema m/følgeskriv, database for registrering av innkomne svar, bearbeide innkommet materiale og utarbeide sluttrapport. Utmarksrådet tok selv ansvaret for å distribuere spørreskjemaene, samle inn og registrere svarene i databasen. Styringsgruppa skulle sikre finansiering av prosjektet ved et spleiselag mellom BU-fondet, Selbu kommune, «Blilyst»-programmet, Skogeierforeninga Nord og Utmarksrådets/Utmarkslagenes betydelige egeninnsats.

I forberedelsen til prosjektet ble det understreket at både prosessen rundt prosjektarbeidet og rapporten bør få overføringsverdi til andre kommuner og miljøer. Vorkinn (2002) fant i en undersøkelse der 344 av landets 434 kommuner var representert, at over en fjerdedel av kommunene mente nye former for utmarksbasert næringsutvikling vil bli like viktig som tradisjonell landbruksdrift i kommunen. I primærnæringskommuner var andelen med denne oppfatningen hele 44 %. Vorkinn sier også at det er ingen statistisk sikre forskjeller i forhold til landsdel når det gjelder dagens betydning av nyere former for utmarksbasert næringsutvikling, men at optimismen i forhold til framtidig betydning synes å være noe større i Trøndelag enn i øvrige landsdeler.

Styringsgruppa for prosjektet mente at en totalundersøkelse, der alle utmarkslag, medlemmer og hytteeiere ble intervjuet, ville være best egnet til å vise variasjonene og til å gi god overføringsverdi. En totalundersøkelse ville samtidig best avdekke potensialet for videre næringsutvikling og gi mest inspirasjon til lagene. For Utmarksrådet kan dette prosjektet også sees på som et forprosjekt for å få engasjert og hjulpet nye entreprenører innenfor utmarksnæringer på banen.

1.4 Målsettinger for prosjektet

Hovedmål:

- Kartlegge inntekspotensialet for utmarksnæringer i Selbu, og å
- Beregne de økonomiske ringvirkningene i lokalsamfunnet

Delmål:

- Finne fram til lag eller enkeltpersoner som ønsker å satse på spesifikke tiltak (dette blir ikke konkret behandlet i prosjektrapporten)

For å kartlegge inntekspotensialet, ble det foretatt spørreundersøkelser både blant utmarkslagene, medlemmene i lagene og hytteeierne i kommunen. Spørreundersøkelsene ble også komplettert med korte intervjuer med Selbusport'n, Byggmix, Maxbo og Kjeldstad Sag og Høvleri.

Utmarkslag og medlemmer ble blant annet spurt om inntektsforhold i årene 2001 til 2003, og om hvordan de forventet at utviklingen de neste fem årene vil gå. Hytteeierne ble spurt om forbruksmønster og hvilke ønsker de hadde for utvikling av utmarkstilbudene. Bedriftene fikk spørsmål om hvordan de forholder seg til økningen i hytteturismen.

I tråd med målsettingen for prosjektet skal mest mulig av utmarksinntekter tas med i beregningene. Dette gjelder spesielt salg av jakt, salg av fiskekort og verdien av jaktutbytte.

2 Næringsvirksomhet i forbindelse med utmarkslagene

Næringsvirksomheten som drives i forbindelse med utmarkslagene er i det følgende delt i næringsvirksomhet som organiseres av lagene, og næringsvirksomhet som drives av medlemmene uavhengig av lagene.

2.1 Økonomisk virksomhet organisert av utmarkslagene

Alle lagene i tabell 2.1, unntatt Selbusjøen grunneierlag og Nea elveeierlag, fikk spørreskjema tilsendt. I vedlegg 2 er svarene i spørreskjemaet oppsummert.

Tabell 2.1 Type aktiviteter som drives av lagene

Lag	Storvilt-jakt	Smavilt-jakt	Fiskekort	Batutleie	Annet
Dragsten/Amdal/Solem fiskelag			X		
Selbustrand utmarkslag	X	X	X		X
Selbusjøen grunneierlag			X	X	X
Innbygda utmarkslag	X	X	X	X	
Hersjø/Krassadal utmarkslag		X	X		
Selbu Fjellstyre	X	X	X		X
Rolset utmarkslag	X	X			
Flora utmarkslag ¹⁾		X			
Østrungen utmarkslag	X	X	X	X	X
Kulset utmarkslag ²⁾					
Østre Vikvarvet utmarkslag ³⁾					
Vestre Vikvarvet utmarkslag	X	X	X		
Guldseth utmarkslag	X	X	X		
Nea elveeierlag			X		

1) Reorganisert i 2004. 2) Nedlagt, men reorganisert i 2004. 3) Laget har ikke vært aktivt

Det kom svar fra alle lagene bortsett fra to utmarkslag, ett som ikke var aktivt, og ett som var inne i en omorganiseringsprosess. Spørreskjemaet inneholdt en tabell- og en spørsmålsdel. I tabelldelen skulle lagene skrive inn inntekter og kostnader for årene 2001 til 2003, og et anslag 5 år framover i tid, altså for 2008. I spørsmålsdelen var det en kombinasjon av avkryssingsruter og kommentarmuligheter. Blant utmarkslagene var svarprosenten 80, og totalt for alle lagene var den 86.

I tabell 2.2 har vi summert resultatene. Som vi ser av tabellen har det vært en betydelig vekst i inntektene for lagene fra 2002 til 2003, spesielt på storviltjakt og salg av fiskekort.

Det er 6 driftsplanstyrer i Selbu som tar seg av elgforvaltningen, og disse dekker stort sett hele kommunen bortsett fra statsalmenningen. Driftsplanstyrene fordeler fellingsløyver til de forskjellige jaktlagene. Den aktive forvaltningen av elgstammen har gjort at stammen har økt til et nivå som nærmer seg grensen for det bærekraftige. Rådyr- og småviltjakt forvaltes av utmarkslagene.

Når det gjelder inntekter fra fiskekortsalg, viser regnskap fra Utmarksrådet at kortsalget har vært vesentlig større enn svarene på spørreskjemaene kan tyde på. I følge regnskapet var de samlede kortinntektene allerede i 2003 kommet opp på det nivået lagene har anslått for 2008. For 2001 er tallene fra lagene 35 % underrapportert i forhold til det regnskapet viser. For 2002 er underrapporteringen 31 %, og for 2003 er den 22 %. Noe av disse differansene kan komme fra at lagene har oppgitt nettotall. I tabell 2.2 har vi likevel valgt å beholde utmarkslagenes tall, men vil komme tilbake til dette i kapittel 4.1.

Utmarksrådets regnskap viser også at mesteparten av økningen i fiskekortsalg fra 2002 til 2003 kom fra Selbukortet. Kortet ble introdusert senhøstes 2002, og overtar mer og mer, selv om utmarkslagene fremdeles selger egne kort. Økningen i kortinntekter vil etter all sannsynlighet fortsette også i årene som kommer.

Det ligger mange fiskevann innenfor utmarks- og grunneierlagenes område, men båtutleie ser ikke ut til å ha vært en aktuell inntektskilde, og ut fra oppgavene både fra utmarkslagene og medlemmene, ser det heller ikke ut til at båtutleie planlegges i tida som kommer. I følge Utmarksrådet er det imidlertid registrert betydelig etterspørsel etter utleiebåter.

Under «andre inntekter» er det utleie av beite som er størst, med renteinntekter, hytteutleie og salg av beverkort som mindre bidragsytere.

Tabell 2.2 Økonomisk resultat fra utmarkslagene

Type inntekt	2001	2002	2003
Storviltjakt	502 953	450 536	613 279
Rådyr- og småviltjakt	412 462	431 580	437 332
Salg av fiskekort	61 325	70 612	117 752
Båtutleie	150	4 174	1 350
Andre inntekter	36 629	38 178	40 128
Sum	1 013 519	995 080	1 209 841

Prognosen for 5-årsperioden fram til 2008 tilsier en vekst i sum inntekter til lagene på 419 000 kroner i forhold til gjennomsnittet for 2001–2003. Det utgjør 39 %. Størst prosentvis vekst er det anslått for salg av fiskekort, mens veksten i kronebeløp er større for jakt, spesielt for storviltjakt (tabell 2.3). Ett av utmarkslagene kommenterer at mulighetene til vekst i inntekter fra salg av jakt avhenger av utviklinga i viltbestanden. En fortsatt aktiv viltpleie er imidlertid et av Utmarksrådets mål (se kapittel 1.1).

Tabell 2.3 Anslatt vekst i økonomien for utmarkslagene fram til 2008

Inntektskilde	Gjennomsnitt 2001–2003	Anslatt inntekt i 2008, kr	Anslatt vekst til 2008 i kr	Anslatt vekst til 2008 i % ¹⁾
Storviltjakt	522 256	769 600	247 344	47
Radyr- og smaviltjakt	427 125	521 400	94 275	22
Salg av fiskekort	83 230	154 200	70 970	85
Batulleie	1 891	1 750	-141	-7
Andre inntekter	38 312	45 000	6 688	17
Sum	1 072 813	1 491 950	419 137	39

¹⁾ Resultat i 2008 i % av gjennomsnitt for 2001 til 2003

2.1.1 Svar pa spørsmalsdelen i spørreskjemaet til utmarkslagene

Vurdering av dagens priser pa jakt- og fiskekort

Spørsmålet (spm. 8 i vedlegg 2) handlet om utmarkslagenes syn på prisene på jakt- og fiskekort, og svarene her sier noe om forventningen lagene har om endringer i inntektene på dette området i årene framover. Vi ser av svarene at to lag mener prisene på jakt er for lave, og ingen lag synes de er for høye. Flertallet av dem som har svart, synes prisene er passende. Når det gjaldt prisene på fiske, var alle enige om at prisene var på et passende nivå. Se tekstboks nedenfor.

Prisvurderinger på jakt og fiske

a. Hvordan vurderes dagens priser på småviltjakt?

Svar fra 8 av 12 lag: For lav: 2
 Passende: 6
 For høy: 0

b. Hvordan vurderes dagens priser på storviltjakt?

Svar fra 6 av 12 lag: For lav: 2
 Passende: 4
 For høy: 0

c. Hvordan vurderes dagens priser på fiske?

Svar fra 10 av 12 lag: For lav: 0
 Passende: 10
 For høy: 0

I tabell 2.3 så vi at lagene ventet sterkest prosentvis økning på salg av fiskekort. Det har nok sammenheng med at lagene vurderer Selbukortet som et strategisk bedre valg enn at lagene selger egne kort, og at det regnes med å selge flere kort med denne ordningen. Med Utmarksrådets intensjon om også å arbeide for et rasjonelt fiskestell, vil det være naturlig at synet på prisene på fiskekort i framtida også vil endres, og at prisene kommer til å gå opp.

Vi så også at det ventet stor økning i inntekter på salg av jaktadgang, spesielt for storvilt. Svarene fra utmarkslagene kan også tyde på at stemningen for å øke prisene er sterkere her enn for fiskekort.

Begrensninger på utviklingsmulighetene for lagene

Møter utmarkslagene begrensninger i utviklingsmulighetene for næringsvirksomhet på grunn av offentlige vernebestemmelser eller lignende (spm. 9 i vedlegg 2)? Svarene på dette spørsmålet skulle si noe om hvordan lagene anser mulighetene til å realisere planer for ny næringsvirksomhet.

Fem lag responderte på dette spørsmålet. Tre lag oppga hensyn til nasjonalparken som en hindring. For ett av disse lagene var også det å ligge innenfor reinbeitedistriktet en sterk begrensning for mulighetene til hyttebygging. Ett lag oppga vassdragsregulering som begrensning av utviklingsmulighetene. Ett annet lag oppga å ha møtt sterke innsigelser både fra reindriftsnæringen og fylkesmannen i forhold til hyttebygging, selv om laget ligger utenfor reinbeitedistriktet.

Igangværende og planlagte aktiviteter i lagene

Svarene her skulle gi en oversikt over aktiviteter som er i gang, og aktiviteter som planlegges, både i regi av utmarkslaget og andre (spm. 10 i vedlegg 2).

I tabell 2.4 er det vist hvilke aktiviteter utenom jakt- og fiskekortsalg som er i gang nå, og hvilke som planlegges.

Tabell 2.4 Igangværende og planlagte aktiviteter i lagene

Aktivitet	Antall igangværende aktiviteter	Antall planlagte aktiviteter
Kart/infotavle	2	
Fiskebuer/gapahuker	4	1
Fiskeplass	1	
Rasteplass	1	
Batplass	1	
Fiske- og rasteplass for handicappede	1	
Merking av tursti		1
Tiltak for økt fiskeinteresse		1
Rydding/merking av gamle ferdselsveier		1
Arrangering av kanoturer i elva		1

To lag rapporterer om eksisterende veiforeninger innenfor sitt område, mens de ikke ser ut til å ha planer om annen og ny aktivitet. Alt i alt virker ikke aktiviteten å være stor, når en tar i betraktning at lagene dekker 2/3 av kommunens areal. Hvor stor aktiviteten til det enkelte lag er, henger blant annet sammen med hvilke ressurser medlemmene i lagene kan stille opp med enkeltvis. Av kapittel 2.2.1 går det fram at tid ser ut til å være den knappeste ressursen for ca. 40 % av medlemmene, men det er også mange andre grunner til at nye aktiviteter ikke blir utredet eller satt ut i livet.

Forhold utenom laget med betydning for lagenes og medlemmenes næringsvirksomhet

Er det forhold som utmarkslaget ikke kontrollerer, men som kan være en styrke for utmarkslagets muligheter til suksess, for eksempel hytteforening, veiforening eller lignende (spm. 11 i vedlegg 2)? To lag (andre lag enn i spm. 10) nevner veiforeninger. Veiforeningene sørger for veivedlikehold, og bedrer på den måten adkomsten til utmarksområdene.

Utmarkslagenes oppfatning av lokalbefolkningens syn på deres virksomhet

Hvordan mener utmarkslagene at lokalbefolkningen vurderer utmarkslagets næringsvirksomhet (spm. 12 i vedlegg 2)? Dette har med eventuelle bremses eller drahjelp fra huseie-

re og andre som bor i nærhet til området, og som kan ha kryssende eller felles interesser. Spørsmålet ble stilt med fire forskjellige avkryssingsmuligheter, og svarene ble slik:

- Positivt: 0
- Tar ikke stilling: 5
- Negativt: 1
- Ukjent for laget: 5

Ett lag rapporterer om negativ innstilling fra naboer/lokalbefolkning, mens de 10 andre lagene som har svart, enten mener at lokalbefolkningen ikke tar stilling til utmarkslagenes virksomhet, eller at utmarkslaget ikke kjenner til hva lokalbefolkningen mener. Svarene er overraskende, og tyder på at utmarkslagene har en jobb å gjøre med å informere om sin virksomhet. Kanskje kan de dermed oppnå et samarbeid som kan styrke lagets/medlemmenes næringsvirksomhet, eller gi nabolaget større muligheter til å delta i næringsvirksomheten.

Mulighetene til samarbeid med andre næringslivsaktører i bygda

Hvordan bedømmes mulighetene for samarbeidsaktiviteter mellom utmarkslag, lokalbefolkning, lokale institusjoner mv. (spm. 13 i vedlegg 2)? Spørsmålet skulle gi en pekepinn på samarbeidsmuligheter. Det var to avkryssingsmuligheter for å svare på spørsmålet. Ni lag svarte. Sju lag mente at samarbeidsmulighetene var gode, og to at de var mindre gode. Ett lag nevnte hytteforeningen som eksempel på samarbeidspartnere. Se ellers kapittel 5.6 om hvordan et utvalg av bedrifter vurderte utmarkslagenes næringsvirksomhet.

Hvordan deler medlemmene utbyttet fra utmarkslaget?

Svarene på dette spørsmålet viser hvordan lagenes inntekter deles mellom medlemmene (spm. 14 i vedlegg 2). Fordelingsmåten er tilpasset laget, og derfor stort sett forskjellig fra lag til lag slik lista nedenfor viser. Bortsett fra at fire lag deler inntektene etter areal, hadde hvert lag sin egen fordelingsnøkkel.

- Per dekar (4 lag)
- Etter egen fordelingsnøkkel (1 lag)
- Etter andeler i forhold til strandlinje (1 lag)
- Etter areal og strandlinje (1 lag)
- Etter prosentvise andeler utregnet etter areal og strandlinjemeter. Egen fordelingsprosent for fiske, småviltjakt og storviltjakt (1 lag)
- Etter areal og tellende strandlinje (1 lag)
- Etter andeler (1 lag)
- % av strandmeter (1 lag)

2.2 Økonomisk virksomhet organisert av medlemmene i utmarkslagene

For å kartlegge den økonomiske virksomheten medlemmene driver uavhengig av lagene, ble det også sendt ut spørreskjema til medlemmene i alle 10 utmarkslagene, og i tillegg også til medlemmene i Dragsten/Amdal/Solem fiskelag. For Selbusjøen grunneierlag og Nea elveeierlag er forholdet at de fleste av medlemmene også er medlemmer i utmarkslag i området.

Spørreskjemaet ble sendt til alle 384 medlemmene av lagene. Det kom svar fra 92 av dem. 52 har svart på økonomidelen, og 91 på spørsmålsdelen. Det gir en svarprosent på 14 % på økonomidelen i spørreskjemaet, og 24 % i spørsmålsdelen. Samlet for økono-

mi- og spørsmålsdelen varierte svarprosenten fra 10 til 60 %. En del av svarene er nok usikre, men Utmarksrådets bedømmelse er at de fleste økonomisk aktive medlemmene har svart. Hvis det er riktig, kan svarene gi et godt bilde av situasjonen i lagene slik den er nå, selv om svarprosentene er lave. På den annen side viser den lave andelen av økonomisk aktive medlemmer at lagene kan ha et stort ubenyttet økonomisk potensial.

I tabell 2.5 er medlemmenes resultattall fra virksomhet i tilknytning til utmarkslaget summert sammen. I vedlegg 3, spørreskjemaet til medlemmene i utmarkslagene, kan inntekter og utgifter ses hver for seg. I tre tilfeller var større investeringer i mekanisk utstyr ført opp som kostnad for vedkommende år på svarskjemaene. Dette ble gjort om, slik at en årlig kostnad til avskrivning og vedlikehold på 15 % av nypris ble brukt i stedet. Satsen på 15 % er hentet fra kursmaterieell i mekaniseringsøkonomi ved Mangerud (1986).

Tabell 2.5 Økonomisk resultat for medlemmenes virksomhet i tilknytning til utmarkslaget

Type virksomhet	2001	2002	2003
Tomtesalg	109 000	111 000	55 000
Festeavgifter	154 212	190 469	215 969
Utleie av sætervoller	53 188	54 688	54 500
Hytteutleie	40 000	3 344	42 500
Batutleie	0	0	0
Annen utleie ¹⁾	5 321	5 372	34 807
Salg av ordinære byggematerialer	29 000	13 600	71 500
Salg av bearbejdede byggematr. ²⁾	17 000	9 000	-6 500
Salg av ved	65 209	122 694	114 214
Annet salg av varer ³⁾	0	0	0
Arbeidsinntekter ⁴⁾	19 000	20 000	39 000
Transport med bil	0	-1 900	0
Transport med scooter	7 300	-10 100	-10 600
Transport med traktor	2 000	2 000	-23 000
Omvising/guiding ⁵⁾	-1 000	1 380	7 000
Annen service	0	0	5 000
Salg av jakt på privat område ⁶⁾	7 838	8 288	12 146
Fiskekort (utenom laget)	0	0	700
Bomveiavgift til grunneier	-1 000	-1 490	-1 000
Annet ⁷⁾	4 000	-5 899	4 575
Sum totalt	511 068	522 446	615 811

1) De som har angitt utleieobjekt, har nevnt jaktutleie for storviltjakt. 2) Skurlast er nevnt som eksempel. En bruker har investert i mobilsag 3) Ingen merknader 4) Ingen merknader 5) En har nevnt bat 6) En har nevnt smaviltjakt 7) En har nevnt grusing av vei

Inndelingen i tabellen er stort sett den samme som ble brukt i forbindelse med undersøkelsen blant medlemmene i Guldseth utmarkslag i 1998. Spørsmål 14 om *transport med traktor*, spørsmål 17 om *salg av jakt*, spørsmål 18 om *salg av fiskekort* og spørsmål 19 om *bomveiavgift til grunneier* er nye. Spørsmålene 17–19 ble tatt med i tilfelle noen av utmarkslagene hadde en organisering der jakt, fiskekort eller bomveier ikke er organiseres av laget, men av den enkelte grunneier.

Metoden med spørreskjema som fylles ut av respondenten selv, gir alltid den usikkerheten at en ikke vet om svarene er fullstendige. Blanke felt kan bety at feltet ikke var aktuelt for vedkommende respondent, men kan også bety at respondenten av andre

grunner ikke har svart på spørsmålet. Svarene vil derfor med stor sannsynlighet gi underrapportering. Hukommelsesbaserte spørreundersøkelser er omtalt i kapittel 3.2.4.

I tabell 2.6 er medlemmenes anslag for 2008 vist. Når det gjelder tomtsalg, er tallene ikke tatt med i tabellen. Tallene for 2008 er spesielle, fordi de skal angi samlet sum for tomtsalg fram til og med 2008. Når vi ser på forventet vekst i 5-årsperioden, holder vi derfor tomtsalg utenfor.

Den største veksten i kronebeløp medlemmene forventer, er på festeavgifter. Deretter følger salg av ved og bearbeidede byggematerialer. Samlet er veksten fram til 2008 i medlemmenes inntekter utenom tomtsalg anslått til å bli i overkant av 200 %, med andre ord en tredobling.

Tabell 2.6 Anslatt vekst i medlemmenes resultattall fram til 2008

Type virksomhet	Gjennomsnitt 2001–2003	Anslatt resultat i 2008	Anslatt vekst fram til 2008
Festeavgifter	186 883	487 562	300 679
Utleie av sætervoller	54 125	71 000	16 875
Hytteutleie	28 615	58 100	29 485
Batutleie	0	3 000	3 000
Annen utleie	15 167	1 892	-13 275
Salg av ordinære byggematerialer	38 033	50 000	11 967
Salg av bearbeidede byggematerialer	6 500	164 500	158 000
Salg av ved	100 706	292 600	191 894
Annet salg av varer	0	13 000	13 000
Arbeidsinntekter	26 000	100 000	74 000
Transport med bil	-633	0	633
Transport med scooter	-4 467	83 000	87 467
Transport med traktor	-6 333	-22 000	-15 667
Omvisning/guiding	2 460	1 000	-1 460
Annen service	1 667	60 000	58 333
Salg av jakt pa privat område	9 424	17 400	7 976
Fiskekort (utenom laget)	233	0	-233
Bomveivgift til grunneier	-1 163	-1 100	63
Annet	892	6 100	5 208
Sum totalt	458 108	1 386 054	927 946

Det ser ikke ut til at svært mange av grunneierne satser mye på å bygge opp ny næringsvirksomhet, men en del unntak er det. En grunneier planlegger å investere i mobilsag, og regner med å levere bearbeidede byggematerialer til hytteeierne. En annen investerer i snøscooter, og regner med transportinntekter etter hvert. Fra spørsmålsdelen i spørreundersøkelsen går det fram at 5 grunneiere ønsker utmarksnæringen som hovedinntektskilde. Det var 37 grunneiere som svarte på dette spørsmålet.

2.2.1 Svar pa spørsmålsdelen i spørreskjemaet til medlemmene

Bruk med kvinnelig eier

Femten prosent av de som har krysset av for mann/kvinne, oppgir å være kvinner. Dette spørsmålet ble tatt med for å få et inntrykk av om det er forskjell på det menn satser på og det kvinner satser på. Satses det ulikt, vil potensialet øke når flere ektefel-

ler/samboere er med i satsingen. Norsk senter for bygdeforskning (Storstad et al., 2004) har kommet fram til at mens 9 % av trønderske bønder er kvinner, utgjør kvinner bare 2 % av bønder som driver med tilleggsnæringer. Det ser altså generelt ut til å være få kvinnelige gårdbrukere som driver med tilleggsnæringer. Det var det også blant våre respondenter.

I spørreundersøkelsen ble det spurt om ektefelle/samboer deltok i virksomheten (spm. 21, vedlegg 3). De få svarene vi fikk inn, tyder heller ikke på at satsingen på utmarksnæringer kan sies å være et familieanliggende.

Potensial for næringsvirksomhet i utmarka

Tretti respondenter av de 91 som totalt avga svar, har krysset av for utnyttet potensial, flere av dem for forskjellige muligheter (se spm. 22, vedlegg 3). Ni svarte at de ikke hadde, eller at det var tvilsomt om de hadde, noe potensial for utbygging av næringsvirksomhet. Det var flest som oppga ønske om å selge hyttetomter. En del av de som ønsket å selge hyttetomter, ga imidlertid uttrykk for usikkerhet om det ville bli mulig.

Utnyttet potensial	
Salg av hyttetomter	14
Hytteservice	4
Minikraftverk	3
Hytteutleie	3
Ja (uspesifisert)	3
Salg av ved	2
Hyttebygging	1
Utleie av fiskebuer	1
Utleie av eksisterende hus	1
Utleie av småbruk	1
Guiding	1
Salg av fiskekort	1
Entreprenørvirksomhet	1
Transport	1
Til sammen	37

Det ble også spurt om eierne hadde planer om å starte med denne næringsvirksomhet tilknyttet utmarka de nærmeste 5 årene (spm. 23, vedlegg 3). Tjue svarte ja til det. Det ble videre spurt om det var ønskelig med bistand til å videreutvikle produktene som planlegges. Det var det 18 som svarte ja til. Tre av dem som svarte ja, hadde ikke oppgitt noe potensial for videre næringsutvikling (spm. 24, vedlegg 3). Det ser dermed ut til å være et betydelig behov for bistand/støtte når det gjelder videreutvikling av utmarksprodukter. Bortsett fra tomtsalg, som er avhengig av kommunens arealplan, og bygging av minikraftverk, som er underlagt strenge godkjenningsrutiner, synes listen over utnyttet potensial som kom fram her å kunne realiseres uten større vanskeligheter.

Arsaker til at næringsutvikling i tilknytning til utmarka ikke er realisert

På spørreskjemaet var det satt opp avkryssingsbokser for tre alternative svar på årsaken til at planer om næringsvirksomhet i tilknytning til utmarka eventuelt ikke var realisert (spm. 25, vedlegg 3). Svarene var forventet å si noe om hva som er «bremsene» for utvikling av ny næringsvirksomhet i tilknytning til utmark, og å si noe om hvor stor del av potensialet for ny næringsutvikling som lar seg realisere. Seksten respondenter, eller

43 % av de som svarte, oppga mangel på tid som årsak, 5 oppga mangel på penger og 16 oppga andre årsaker enn tid og penger. Se tekstboksen nedenfor.

Årsaker til manglende realisering	
Mangel på tid	16
Mangel på penger	5
Liten eiendom	2
Usikker på om området er attraktivt	2
Ikke grunnlag før nå	2
Ny eiers utfordring	2
Ingenting å realisere	1
Alder	1
Liten forståelse fra andre	1
Ikke ønske om det nå	1
Eiendom bortforpaktet	1
Sen godkjenning fra kommunen	1
I vurderingsfase hittil	1
Ikke vært aktuelt	1
Til sammen	37

Mangel på tid ser altså ut til å være en større bremse for realisering av nye utmarksprosjekter enn mangel på penger. I tillegg er det usikkerhet og mange praktiske ting som står i veien for realiseringen. Storstad et al. (2004) kom i sin undersøkelse fram til at 39 % av bøndene ikke hadde tid til å drive tilleggsnæring, 22 % mente det krevde for store investeringer, og 21 % ønsket å konsentrere seg om gårdsdrifta.

Økonomisk mål med deltakelse i næringsvirksomhet i utmarka

Også på dette spørsmålet var det satt opp avkryssingsbokser, med valget mellom hovedinntekt og ekstraintekt (spm. 26, vedlegg 3). Av 37 grunneiere som svarte, var det fem som oppga hovedinntekt og 32 som oppga ekstraintekt som mål. Fire av de 5 med hovedinntekt som mål har nå skogbruk som hovedinntekt, mens den femte har jordbruk som hovedinntekt. Hvis dette er representativt for medlemmene i utmarkslagene, betyr det at 14 % av medlemmene ønsker utmarksnæring som hovedinntekt, mens 86 % ser på inntekter fra utmarka som ekstraintekt i tillegg til andre inntekter. Satsingen på utmarksnæring kan likevel ha stor betydning for grunneierfamiliens samlede inntekter.

Av de 32 brukene som oppga utmarksnæringen som ekstraintekt, var hovednæring fordelt slik:

- Arbeid utenfor bruket 17
- Jordbruk 8
- Skogbruk 1
- Trygdede/pensjonister 2
- Ikke svart 4

Lista ovenfor sier mye om hvorfor disse brukene mener at utmarksnæringen må være en relativt lite tidkrevende aktivitet. Både de som har full jobb utenfor bruket, og kanskje enda mer de som har jordbruk som hovednæring, vil ha lite tid til disposisjon for arbeidskrevende aktiviteter i forbindelse med utmarka. Det kan ellers se ut til at det har vært mer usikkerhet knyttet til å avgi et svar på hva som er mål for utmarksaktivitetene, enn neste spørsmål, som handlet om hva som var brukets hovedinntektskilde.

Brukerfamiliens hovedinntektskilde

I alt 78 av grunneierne svarte på spørsmålet om hovedinntektskilde. (spm. 27, vedlegg 3). Svarene her sier noe om i hvor stor grad utmarkssatsingen er en del av landbruksvirksomheten, og på den måten noe om hvor fast satsingen er knyttet til bruket og bygda som bosted for brukerfamilien. En satsing med bruket/bygda som utgangspunkt vil sannsynligvis være mer «tilstedeværende» og deltakende enn om det ligger an til at bostedet kan komme til å flytte ut av bygda. I tabell 2.7 er de forskjellige yrkesgruppene satt opp både i tall og i prosent, og vi ser at lønnstakere er i flertall i forhold til næringsdrivende, og spesielt i forhold til aktive landbrukere. Det er også en relativt stor andel pensjonister blant respondentene.

Tabell 2.7 Medlemmenes hovedinntektskilde

Hovedinntektskilde	Antall	%
Jordbruk	17	22
Skogbruk	6	8
Næringsdrivende	5	6
Lønnstaker	30	38
Pensjonist	11	14
Trygdet	1	1
Ikke angitt	8	10
Til sammen	78	100

2.3 Forhold som styrker satsingen på næringsvirksomhet

Mange forhold utenfor lagenes og medlemmenes kontroll har betydning for mulighetene til å lykkes med utmarkssatsingen. Veiforeningene er av flere medlemmer nevnt som viktige. Mange av hytteturistene benytter seg av skogsbilveier som adkomst til hytter og jakt- og fiskeområder. Mange av disse veiene er administrert av veiforeninger med egne styrever som sørger for innkreving av bompenger, som går til vedlikehold og brøyting. I følge opplysninger Selbu utmarksråd har hentet inn, hadde de 6 veiforeningene i kommunen til sammen 653 700 kroner i inntekter på bomveavgifter i 2003.

I en del av hytteområdene er det etablert hytteforeninger. Også hytteforeningene er nevnt som et aktivum, fordi de letter kontakten mellom grunneiere og hytteeiere. Nyttien er gjensidig. Det er lettere for grunneierne å nå fram til hytteeierne med informasjon, samtidig som hytteforeningene gir muligheter for hytteeierne til å diskutere felles behov, og dermed gir dem større mulighet for å opptre samlet overfor grunneierne.

Roltdalen nasjonalpark ligger i fjellområdene øst for Selbusjøen, og dekker deler av Selbu, Tydal, Stjørdal og Meråker kommuner. Roltdalen omfatter barskog av nasjonal verneverdi og er den største veiløse skog- og seterdal i Sør-Trøndelag. Av nasjonalparken ligger 230 km² innenfor Selbu kommune. Fra gammelt av har bøndene beiterettigheter i Roltdalen statsallmenning, som dermed delvis framstår som kulturlandskap, og delvis som uberørt natur. I nasjonalparkens område er det ikke anledning til anleggaktivitet som veibygging og hyttebygging, og utmarkslagene er heller ikke representert i nasjonalparkens styre, men nasjonalparken vil likevel kunne bli en betydelig ressurs for reiselivet i området. Med utgangspunkt i Roltdalen, eventuelt sammen med andre attraktive fjell-, jakt- eller fiskeområder, vil det kunne utvikles turismekonsept for å trekke turister inn i området. Dette er et potensial som ligger åpent for aktører med gode konsept, pågangsmot og kapital.

Selbu kommune har store fiskemuligheter, ikke minst langs Neavassdraget og Selbusjøen, men også i mer enn 300 andre fiskevann. Også jaktmulighetene er store, og på dette området er det siden midt på 1990-tallet drevet planmessig regulering av storviltstammen, for å oppnå en optimal bestand.

Selbu kommune har også mange attraksjoner som har betydning for reiselivsbransjen. Som eksempel kan nevnes kulturminner som ruiner av bygdeborger, kvernsteinshistoria etc..

2.4 Hindringer for økt utvikling av ny næringsvirksomhet

Uløste rettighetsspørsmål rundt reinbeitekrav på østsiden av Selbusjøen gjør at vei- og hyttebygging ikke kan tillates. Dette hindrer ikke bare grunneierne i å komme fram med skogsutstyr i områdene, men det reduserer også mulighetene til å bruke området i reiselivssammenheng.

Fra spørreundersøkelsen blant utmarkslagene, var det ett lag som rapporterte om negative holdninger fra naboer/lokalbefolkning, mens de andre 10 lagene enten mente at lokalbefolkningen ikke tok stilling til utmarkslagets virksomhet, eller at dette var ukjent for laget (kapittel 2.1.1).

Fra spørreundersøkelsen blant medlemmer i utmarkslagene, ser det ut til at mangel på tid er en større hindring for realisering av nye utmarksprosjekter enn mangel på penger. I tillegg er det usikkerhet og mange praktiske ting som står i veien (kapittel 2.2.1). Spørreundersøkelsen ble utført vinteren 2004, og det så fremdeles da ut til at få var interessert i å satse særlig av investeringer innen utmarksnæringer, men en del unntak fantes.

I en spørreundersøkelse blant kommuner, fant Marit Vorkinn (Vorkinn, 2002) at mangel på samhold mellom grunneierne opplevdes som det største hinderet for utvikling av nye former for utmarksbaserte næringer i kommunen. Etter kommunenes oppfatning var de tre neste hindrene mangel på kompetanse hos grunneieren, manglende gründermentalitet lokalt og mangel på interesse hos grunneierne. Spørreundersøkelsen ble foretatt blant kommuner som mente at de naturgitte forholdene i deres kommune var slik at økt satsing på nye former for utmarksbasert næringsliv var relevant. I alt ble det spurt om 24 mulige hindere.

I et forslag til handlingsplan for næringsutvikling i utmark, med vekt på utmarksbasert reiseliv, summerte SND (SND, 2003) opp utfordringene for produktutvikling med å si at det er for mange utmarksprodukter med for lav tilretteleggingsgrad, for mange produkter som ikke tar ut markedsverdien, og at det er utarbeidet få produkter, tatt i betraktning landets ressursgrunnlag på dette feltet. SND påpekte videre at kvaliteten på ressursen (fisk, vilt) i noen tilfeller bør forbedres, og at det mangler et felles system for kvalitetskontroll, kvalitetssikring og kvalitetsforbedring av utmarksprodukter.

SND hadde også et avsnitt om utfordringer med hensyn til rammebetingelser, der de spesielt nevnte at vi har et lovverk for vilt og fiske som er rettet inn på å høste råvarer og ikke produsere fritidstilbud og opplevelser, og de nevnte flere «stivbente bestemmelser»:

- for verneområder, som setter begrensninger for bærekraftig næringsutvikling
- i veitrafikkloven, med hensyn til skilting av turistbedrifter og lignende
- i plan- og bygningsloven, med hensyn til omdisponering av driftsbygninger i landbruket til turisme

Spørreundersøkelsen blant medlemmene i utmarkslagene i Selbu, Vorkinns undersøkelse blant kommunene og SNDs oppsummering av utfordringer, viser at hindrene for næringsutvikling i utmark både består i forhold som har med den enkelte grunneier å gjøre, og i rammebetingelsene fra storsamfunnet.

Det gjøres mye både av grunneierne selv, faglagene og kommunene i retning av nytting og nyorganisering for at de store ressursene som ligger i utmarksarealene kan bli tatt mer i bruk. Både Storting og regjering arbeider også for å legge forholdene bedre til rette for utmarksbasert reiseliv. Et eksempel på det er den såkalte «Fjellteksten» (FID, 2003) om «Fjellområdene – bruk, vern og verdiskaping», som ble utarbeidet etter henstilling fra Stortinget. I Fjellteksten ligger hovedfokus på å synliggjøre potensialet og å legge til rette for økt turistmessig bruk av fjellområdene både innenfor og utenfor verneområdene, uten at natur- og kulturhistoriske verdier ødelegges. Også Samerettsutvalget 2 og Distriktskommisjonen ble trukket inn i dette arbeidet. Gjennom satsingen Landbruk Pluss, som kom med Jordbruksavtalen 2003/2004, vil regjeringen bedre rammevilkårene for å etablere ny næringsvirksomhet, både med og uten tilknytning til landbruket. Stikkord er avregulering, forenkling og næringsutvikling med basis i lokale aktiviteter.

2.5 Sammenligning med Guldseth 1997

I Selbu kommune ble det gjort en stor innsats for organisering av utmarkslag for 10 år siden. Kommunen og faglagene har hele tiden vært med i organisasjonsprosessen, og de har også i dag et nært samarbeid med Utmarksrådet. Blant de lagene som startet på midten av 1990-tallet, kom Guldseth utmarkslag tidlig i gang. Lagets resultater, og ikke minst Utmarksrådets virksomhet, har nok påvirket andre lag til økt innsats, men en omstilling fra det tradisjonelt trygge jord- og skogbruket til en satsing innenfor nye næringer krever pågangsmot, nye kunnskaper og mye tid.

Utviklingen i Guldseth utmarkslag ble undersøkt i 1998 (Sjelmo, 1998), og vi har derfor et godt grunnlag for å se hvordan deres anslag 5 år fram i tid slo til. Den gangen ble det spurt etter tall for 1995 til 1997, og etter anslag for 2002. Siden regnskapstallene for 1997 ikke var klare da undersøkelsen den gang ble gjort, ble også 1997-tallene gitt som anslag.

2.5.1 Utviklingen i Guldseth utmarkslag

Tabell 2.7 viser i første kolonne fra venstre lagets anslag for resultat i 1997 og i andre kolonne er lagets anslag for 2002. Tredje kolonne viser hva utmarkslaget i gjennomsnitt har oppnådd for 2001–2003, - samlet sett en økning på 95 % fra 1997. Målene laget hadde i 1997 ble oppfylt med god margin.

Med bakgrunn i erfaringene fra 2001–2003 har laget nå satt seg som mål å øke inntektene med ytterligere 30 % fram til 2008. Til sammenligning har utmarkslagene samlet som mål å øke resultatene med 39 % fra perioden 2001–2003, til 2008 (tabell 2.3).

Tabell 2.7 Utviklingen i resultat for Guldseth utmarkslag

Type inntekt	Anslatt 1997	Anslatt 2002	Gjennomsnitt 2001–2003	Anslatt 2008
Storviltjakt	11 000	35 000	40 100	55 000
Radyr- og smaviltjakt	38 000	45 000	56 800	70 000
Fiskekort	8 000	15 000	14 300	20 000
Sum	57 000	95 000	111 300	145 000

2.5.2 Utviklingen blant medlemmene i Guldseth utmarkslag

Mens det var anslått 167 % vekst fra 1997 til 2002 for medlemmene i lagene, ble veksten på 83 % i forhold til gjennomsnittet for 2001–2003. For å få sammenlignbare tall har vi holdt tomtosalg utenfor, fordi vi mangler anslag for tomtosalg i 2008 (kapittel 2.2). Av svarene på spørreundersøkelsen ser vi likevel at det er solgt mindre tomter enn forventet. Det henger sannsynligvis sammen med at kommunens arealplan ikke var ferdig. Nye tomter kunne derfor ikke godkjennes i den aktuelle perioden. Når vi ser på forventet vekst i den nye 5-årsperioden, fram til 2008, og holder tomtosalg utenfor, blir vekstanslaget for medlemmenes utmarkssatsing på 77 % (tabell 2.8).

For Guldseth utmarkslag, som var i virksomhet allerede før 1997, viser det seg at målene for laget for 2002 er oppfylt, men ikke målene for medlemmene. Når vi ellers sammenligner resultat i 2001–2003, for Guldseth og for lagene samlet (lag + medlemmer), finner vi et resultat i gjennomsnitt for 2001–2003 for Guldseth på 5,91 kroner, og for lagene samlet på 2,67 kroner per dekar forvaltningsområde. Når det gjelder anslagene for 2008, lå de for Guldseth på 9,49 kroner, og for lagene samlet på 7,98 kroner. I disse beregningene er ikke tomtosalg tatt med. Bak gjennomsnittstallene for lagene skjuler det seg store variasjoner. I noen av lagene var det heller ingen aktivitet i 2003, og tallene for lagene samlet er av den grunn åpenbart for lave.

Tabell 2.8 Utviklingen i resultat for medlemmene i Guldseth utmarkslag

Type virksomhet	Anslatt 1997	Anslatt 2002	Gjennomsnitt 2001–2003	Anslatt 2008
Festeavgifter	46 400	120 000	91 933	209 000
Utleie av sætervoller	16 900	24 200	42 000	47 000
Hytteutleie	18 500	50 000	30 867	35 600
Batulleie	1 100	1 600	0	0
Annen utleie	-	-	0	0
Salg av ordinære byggematerialer	8 000	40 000	15 000	25 000
Salg av bearbejdede byggematr.	4 000	32 000	0	0
Salg av ved	10 500	22 000	11 000	31 500
Annet salg av varer	-	-	7 000	0
Arbeidsinntekter	-	-	- 667	0
Transport med bil	-	-	0	0
Transport med scooter	-	-	5 000	10 000
Transport med traktor	-	-	-333	0
Omvisning/guiding	-	-	0	0
Annen service	-	-	0	0
Salg av jakt pa privat område	-	-	0	0
Fiskekort (utenom laget)	-	-	0	-1 000
Bomveiavgift til grunneier	-	-	0	0
Annet	5 000	5 000	0	0
Sum totalt	110 400	294 800	201 800	358 100

3 Hytteturismens betydning innenfor utmarkslagenes område

I Selbu utgjør hytteturismen det desidert største potensialet for inntekter knyttet til utmarkslag og grunneiere. Mens inntektene til utmarkslagene, deres medlemmer og andre grunneiere, i gjennomsnitt for 2001-2003 til sammen beløp seg til 4,8 mill. kroner, kjøpte hytteturistene varer og tjenester i kommunen for 24,2 mill. kroner (tabell 5.1 og tabell 5.2).

3.1 Omfanget av hytter i Selbu kommune

I følge Statistisk Sentralbyrå (SSB, 2004), er det 1 544 fritidsbygninger i Selbu kommune, tabell 3.1. Antallet fritidsbygninger ligger en god del høyere enn antallet hytter som er oppgitt fra kommunen. SSB bruker en definisjon på fritidsbygninger, der det heter at «sammenbygde enheter registreres som separate bygninger når bygningsdelene kan rives uavhengig av hverandre». I kommunens statistikk over hytter, telles antall bebygde hytteeiendommer.

Antall fritidsbygninger i Selbu utgjør 6 % av totalt antall fritidsbygninger i Sør-Trøndelag fylke. I fylket er det bare Røros, Oppdal og Midtre Gauldal kommuner som ligger høyere, og i Nord-Trøndelag bare Levanger og Steinkjer. Både i forhold til antall bolighus og antall driftsenheter i landbruket i kommunen, er antall fritidsboliger i Selbu høyt. I tabell 3.2 ser vi at Selbu kommune i tillegg har 355 godkjente, ledige hyttetomter, og 695 tomter som venter på godkjenning. Data er innhentet fra Selbu kommune. I følge opplysninger som Utmarksrådet har innhentet fra kommunen er det 1291 hytter i Selbu per 31. juli 2004.

Selbu kommune ønsker å markedsføre seg som hyttekommune, og grunneierne har gjennom innspill til den kommunale arealplanen gitt et klart svar på sin støtte til det.

Tabell 3.1 Kommuner med mer enn 1 000 fritidsbygninger i Trøndelag, 2004

Kommune	Antall fritidsbygninger	Forhold hytter/boliger	Forhold hytter landbr. enheter
Røros	2 432	1,01	23,16
Oppdal	2 347	0,89	8,09
Midtre Gauldal	1 712	0,75	4,82
Selbu	1 544	0,94	8,08
Rennebu	1 495	1,36	7,96
Orkdal	1 428	0,33	6,90
Tydal	1 386	3,80	28,88
Meldal	1 334	0,76	10,85
Trondheim	1 180	0,02	4,03
Hitra	1 136	0,64	14,38
Hemne	1 050	0,60	8,61
Melhus	1 034	0,20	3,27
Holtalen	1 001	1,09	9,44
Sør-Trøndelag	25 953	0,22	6,76
Levanger	1 901	0,27	3,41
Steinkjer	1 676	0,19	2,58
Verdal	1 225	0,22	2,94
Stjørdal	1 040	0,14	2,48
Meraker	1 016	0,90	16,39
Nord-Trøndelag	14 107	0,27	3,40

I tabell 3.2 er antallet hyttetomter i Selbu kommune per 31.07.2004 fordelt etter utmarkslag. Fordelingen er omtrentlig, fordi det er noen hytteområder som ligger i grenseland mellom to lag. Videre kan vi legge merke til at det er i utmarkslagenes områder det alt vesentligste av nye hyttetomter planlegges.

Tabell 3.2 Oversikt over hyttetomter i Selbu kommune

Område	Bebygd per 30.07.04	Ledige per 30.07.04	Venter på godkjenning
Østrungen	133	35	134
Guldseth	127	54	73
Østre Vikvarvet	71	6	82
Vestre Vikvarvet	50	25	43
Selbustrand	77	44	105
Selbustrand/Innbygda	85	25	27
Innbygda	130	27	82
Hersjø-Krassadal	191	19	24
Flora	60	15	2
Dragsten/Amdal	85	15	73
Uorganisert område	46	44	50
Bygdenære områder	236	46	0
Sum	1 291	355	695

3.2 Spørreundersøkelse blant hytteeiere i Selbu kommune

For å skaffe data om hytteturistenes prioriteringer og forbruksmønster, ble det gjennomført en spørreundersøkelse der alle hytteeiere i kommunen fikk tilsendt spørreskjema.

3.2.1 Gjennomføring og respons

Det ble sendt ut brev med spørreskjema til alle hytteeiere i kommunen, til sammen 1 349. Ca. femti kom i retur på grunn av ukjent adresse. Vi kan altså regne med at 1 300 hytteeiere fikk spørreskjemaet. Det kom 385 besvarte skjemaer tilbake. Det gir en svarprosent på 30, som bør være et godt grunnlag for videre bearbeiding. Som det framgår av tabell 3.3 ligger en del hyttefelt i grenseområdet mellom utmarkslag, og det har ikke vært prioritert å legge arbeid i fordeling av hyttene mellom lag. Det vil derfor heller ikke være mulig å angi svarprosent spesifisert på utmarkslag. En grovtelling av svarene fra hytteeierne viser imidlertid at svarandelen varierer sterkt fra lag til lag.

Av de 385 hytteeierne det kom svar fra, var ca. 80 % utenbygdsboende, og av dem igjen var mer enn 8 av 10 fra nabokommunene Stjørdal, Malvik, Trondheim og Klæbu.

Tabell 3.3 Antall svar på spørreskjema til hytteeierne i Selbu kommune

Utmarkslag	Antall hytter	Antall svar
Dragsten/Amdal/Solem Fiskelag	85	44
Selbustrand/Innbygda utmarkslag	292	96
Hersjø/Krassadal utmarkslag	191	60
Selbu Fjellstyre		6
Rolseth utmarkslag		2
Flora utmarkslag	60	34
Østrungen utmarkslag	133	20
Kulset utmarkslag		11
Vestre Vikvarvet utmarkslag	50	40
Guldseth/Østre Vikvarvet utmarkslag	198	57
Bygdanære områder/ Områder utenom utmarkslagene	282	15
Sum	1 291	385

3.2.2 Hvem er hyttebrukeren?

Av de 376 hytteeierne som svarte på spørsmålet om hvem de vanligvis er sammen med på hytta (spm. 1a, vedlegg 4), svarte 6 % at de var på hytta alene, 91 % at de var på hytta sammen med egen familie, og 3 % at de var på hytta sammen med andre.

Antall på hytta til vanlig var i gjennomsnitt 3,2 (spm. 1b, vedlegg 4). Det var 347 hytteeiere som svarte på dette spørsmålet. Se tabell 3.4.

Tabell 3.4 Antall på hytta

Hyttebesøkende	Antall	Antall i %
Voksne	2,31	72
Barn 7-16 ar	0,62	19
Barn under 7 ar	0,27	8
Til sammen	3,20	100

3.2.3 Omfanget av hyttebruken

For de 285 hytteeierne som svarte på spørsmålet om hvor mange ganger de besøker hytta i løpet av året (spm. 2a, vedlegg 4), var antallet hyttebesøk i gjennomsnitt 20,2. Sannsynligheten er imidlertid stor for at en del hytteeiere kan ha tenkt på gjestedøgn (personovernattinger) i stedet for besøk til hytta, og at antall hyttebesøk dermed har blitt for høyt. Elleve hytteeiere har nemlig svart at de besøker hytta mellom 50 og 100 ganger i løpet av året, og ytterligere 5 har oppgitt besøkstall fra 100 til 150.

Forutsatt at alle de 373 som har avgitt svar, har svart utfyllende på spørsmålet, var det i gjennomsnitt 28,8 overnattinger per hytte totalt, med 3,8 personer per overnatting. Se tabell 3.5. Det utgjør 109 gjestedøgn per hytte per år. Det forholdsvis lave antallet overnattinger per hytte, sett i forhold til antallet hyttebesøk i året, kommer sannsynligvis ikke bare av at antall besøk sannsynligvis har blitt for høyt, men også av at det i antallet hyttebesøk ligger en del dagsbesøk uten overnatting, og at en relativt stor andel av hyttebesøkene er i forbindelse med helger og andre anledninger der det kanskje bare har vært én overnatting.

Med 1 291 hytter i 2004, tilsvarer 109 gjestedøgn per hytte en befolkning på 386 personer, eller ca. 10 % av Selbus faste bosetting.

Tabell 3.5 Omfanget av hyttebruken i gjennomsnitt

Besøkskategori	Antall svar for den enkelte besøkskategori	Antall overnattinger i gjennomsnitt	Antall overnattinger for den enkelte be- søkskategori	Antall personer
I sommerferien	302	8,9	11,0	3,9
I vinterferien	203	2,0	3,6	3,7
I paskeferien	293	4,8	6,1	5,0
Ved helgebekjamp/jakt mv.	272	8,2	11,3	3,4
Andre anledninger	169	4,9	10,8	3,2
Sum/gjennomsnitt	-	28,8	-	3,8

3.2.4 Innkjøpsmønster for forbruksvarer

I alt har 324 hytteeiere svart, fullstendig eller delvis, på spørsmålet om forbruk i forbindelse med hytta, og opphold på hytta i løpet av 2003

Av tabell 3.6 ser vi at spesielt for mat er det en stor del av respondentene som gjør innkjøp utenfor Selbu. Dette samsvarer med at hytteeierne tar med seg forbruksvarer heimefra for en stor del av hytteoppholdet. Her ligger det en utfordring for handelsstanden i Selbu, med tanke på hvordan handelsmønsteret kan endres for å øke omsetningen innen kommunen.

Tabell 3.6 Antall svar, fordelt på forbrukskategori og innkjøpssted

Forbrukskategori	Innkjøp i Selbu	Innkjøp utenom Selbu
Mat og drikke	254	207
Kioskvarer	168	64
Grillbar-/kafe-/restaurantbesøk	127	7
Annet forbruk	67	24
Aktiviteter som jakt og fiske	114	39
Andre aktiviteter	22	8
Ved, gass etc. til koking/oppv.	182	76

I tabell 3.7 er gjennomsnittstallene regnet ut per hytte for de 324 hytteeierne som har svart, og svarene er gruppert i varekategorier. Mange har imidlertid satt et kryss i stedet for kronebeløp for en eller annen forbrukskategori, sannsynligvis fordi det var vanskelig å fastsette et tall. For noen kan dette være varer de har hatt med seg heimefra. Tabellen viser dermed åpenbart ikke hele forbruket. Verdien på det som er medbrakt heimefra kan delvis ha kommet med i det som er oppgitt som kjøpt, og delvis er den ikke forsøkt tallfestet.

Sum innkjøp per hytte, forbruksvarer og varer med investeringspreg er oppgitt til 21 137 kroner. Det utgjør 734 kroner per overnatting med 3,8 gjester, og dermed 193 kroner per gjestedøgn. Av svarene på spørreskjemaet (kapittel 3.2.5) kan det se ut til at 1/3 av forbruksvarene tas med heimefra. I så fall utgjør dette bare 2/3 av forbruket per person. Det egentlige forbruket kommer da på ca. 290 kroner per person. Vi så i tabell 3.4 at barn mellom 7 og 16 år utgjorde 18 % av hyttebesøkende. Vi regner med at det er liten forskjell på deres og voksnes forbruk. Det er derimot rimelig å anta at barn under 7 år kan representere et lavere forbruk enn voksne, men de utgjorde bare 8 % av antall hyttebesøkende. Vi har derfor valgt å se bort fra forskjeller i forbruk mellom de forskjellige aldersgruppene i undersøkelsen.

I følge tabell 3.7 gjøres 58 % av innkjøp av forbruksvarer i Selbu, og altså 42 % andre steder. Fra Utmarksrådet er det påpekt at utenbygdsboende som har hyttene innenfor Selbustrand/Innbygda Utmarkslag stort sett handler før de kommer til Selbu. Disse utgjør ca. 23 % av hytteeierne i Selbu, og har omtrent samme svarprosent (33 %) som svarprosenten for hele materialet (30 %). Det ser ut til at andelen hytter i Selbustrand/Innbygda vil øke med 2–3 prosentenheter, hvis alle ubebygde, godkjente tomter, og alle planlagte tomter i Selbu blir bebygde. Det er derfor vanskelig å se for seg at andelen innkjøp av forbruksvarer i Selbu kan økes til mer enn ca. 75 %.

Tabell 3.7 Innkjøpsmønster for forbruksvarer mv., kroner per hytte

Forbrukskategori	Innkjøp i Selbu	Innkjøp utenom Selbu	Sum innkjøp	% innkjøp i Selbu
Mat og drikke	3 537	3 706	7 243	49
Kioskvarer	451	101	552	82
Grillbar-/kafe-/restaurantbesøk	379	15	394	96
Annet forbruk	317	121	438	72
Aktiviteter som jakt og fiske	414	170	584	71
Andre aktiviteter	279	69	349	80
Ved, gass etc. til koking/oppv.	714	259	973	73
Sum forbruksvarer mv.	6 092	4 441	10 533	58

Av tabell 3.8 ser vi at det er en større andel av varer med investeringspreg, enn av andre forbruksvarer, som kjøpes inn i Selbu.

Tabell 3.8 Innkjøpsmønster for varer med investeringspreg

Forbrukskategori	Innkjøpt i Selbu	Innkjøpt utenom Selbu	Sum innkjøpt	Prosent innkjøpt i Selbu
Inventar	330	856	1 186	28
Vedlikeholdsmaterialer	660	586	1 246	53
Byggematerialer	4 329	1 775	6 104	71
Innleid arbeid	1 804	264	2 068	87
Sum	7 123	3 482	10 604	67

Det har vært gjort mange undersøkelser for å kartlegge hytteturisters forbruksmønster. I en reiselivsundersøkelse i Ottadalen sommeren 1995, fant Flognfeldt og Onshus (1995) at forbruket per døgn i gjennomsnitt for 90 reisefølger som overnattet på egne eller lånte feriehus, var på 431 kroner. Antall personer bak dette forbruket var 2,23 per reisefølge. Forbruket per person ble da kroner 193. Tallene kom de fram til etter en undersøkelse der reisefølgene skrev opp forbrukskostnader siste døgnet. Regner en om dette beløpet til 2003-kroner, etter stigningen i konsumprisindeksen fra 1995 til 2003, kommer en til et forbruk på 229 kroner, målt i 2003-kroner. De fant også at forbruket ble mye høyere når de lot de intervjuede føre en dagbok for det neste døgnet. De viser også til Frechtling (1994), som har behandlet dette temaet. Også i følge han er dagboksnoteringer mest pålitelige, og gir 15–30 % høyere tall for forbruk enn hukommelsesbaserte metoder.

Både Ottadalsundersøkelsen og vår undersøkelse i Selbu var såkalte hukommelsesbaserte metoder. I Ottadalsundersøkelsen skulle respondentene huske siste 24 timers forbruk. I vår undersøkelse skulle respondentene i februar/mars 2004 huske forbruket i 2003. Det er rimelig å anta at underrapporteringen i vår undersøkelse ble større enn i en sistedøgnsundersøkelse.

Når vi sammenligner resultatene fra Ottadalsundersøkelsen med tall fra Selbu, finner vi at forbruket er høyere i Selbu enn det var i Ottadalen i 1995, målt i 2003-kroner. Mye av forskjellen kan sannsynligvis tilskrives endret forbruksmønster i perioden som er gått siden Ottadalsundersøkelsen. Tallene fra Selbu virker derfor ikke urimelige. Når vi kombinerer erfaringene fra Ottadalsundersøkelsen og Frechtlings studier med at respondentene i vårt tilfelle skulle huske et sisteårsforbruk, har vi valgt å regne med at underrapporteringen er på 25 %.

3.2.5 Andre svar på spørreskjemaet

Forbruksvarer som tas med heimefra

Det var 281 hytteeiere som svarte på spørsmålet om de tok med seg forbruksvarer heimefra (spm. 4, vedlegg 4). Svarene var spredt på svært mange forskjellige varetyper som i tabell 3.9 er gruppert sammen til noen få kategorier. Det ble også spurt om hvor mange dager de tok med seg varer for, og for de 181 som svarte på dette, var gjennomsnittet 10,4 dager. Tallet er noe usikkert, fordi en del hytteeiere kan ha oversett at det var spørsmål om forbruk i løpet av året 2003, og i stedet oppgitt antall dager for hvert lengre hytteopphold. I tabell 3.5 så vi at det gjennomsnittlige antallet døgn med overnattinger lå på 28,8 per hytte. Det kan derfor se ut til at rundt en tredel av forbruksvarene som brukes ved hyttebesøkene tas med heimefra.

Tabell 3.9 Forbruksvarer som blir tatt med heimefra

Varekategori	Antall svar
«Alt»/dagligvarer	60
Mat og drikke	158
Brød/tørrvarer	39
Middag/ferskvarer/kjøle-/frysevarer	23
Drivstoff/ved/byggevarer	7

Bomvei- og parkeringsavgifter

Det var 246 hytteeiere som responderte på spørsmålet om bomvei, og 66 på spørsmålet om parkeringsavgift (spm. 5, vedlegg 4). Alle er ikke avhengig av bomvei for å komme fram til hytta. Vi har derfor lagt de oppgitte kostnadene til grunn, og beregnet gjennomsnittet for alle 385 hytteeierne som svarte på spørreundersøkelsen, til 302 kroner. Hvis dette er et noenlunde representativt gjennomsnitt for alle hytteeiere i Selbu, skulle det utgjøre ca. 360 000 kroner i 2003. Etter oppgaver innhentet av Utmarksrådet, var de totale innbetalingene til veiforeningene 650 000 kroner. Det gir en antydning om at det er en god del mer trafikk på bomveiene enn det hytteturistene står for alene.

Hytteeiernes tilfredshet med dagens muligheter for bruk av skog og utmark

På spørsmål om hvor fornøyd hytteeierne var med dagens muligheter for bruk av skog og utmark i hytteområdet, responderte 331 hytteeiere (spm. 6, vedlegg 4). Se tabell 3.10. Svarene på dette spørsmålet ga et enestående resultat. For det første var det en meget stor andel av de totalt 385 respondentene som svarte på spørsmålet, og av dem svarte hele 96 % at de var fornøyd eller svært fornøyd med mulighetene til å bruke skog og utmark i hytteområdene.

Dette resultatet fra spørreundersøkelsen viser at både kommune og utmarkslag også på dette området har et godt utgangspunkt for sin satsing på den utmarksbaserte hytteturismen.

Tabell 3.10 Hytteeiernes vurderinger av dagens muligheter for bruk av skog og utmark

Grad av tilfredshet	Antall respondenter	Prosentvis fordeling
Svært fornøyd	161	48
Fornøyd	158	48
Misfornøyd	9	3
Svært misfornøyd	3	1
Til sammen	331	100

Hytteeiernes ønsker om tilrettelegging av skogs- og utmarksopplevelser

I spørreskjemaet ble det spurt om hva grunneierne kan gjøre av tilrettelegging for skogs- og utmarksopplevelser. For grundigere oversikt over svarene, se spm. 7, vedlegg 4. Til tross for hytteeiernes entydige tilfredshet med dagens muligheter for å bruke skog og utmark i hytteområdene, kom det inn ønsker om tiltak fra 288 av i alt 385 svarende i spørreundersøkelsen. I vedlegg 4 er disse gruppert og satt opp etter prioritet. I tabell 3.11 er de tiltakene som ble prioritert av flest hytteeiere satt opp.

For de tiltakene som er satt opp i tabell 3.11, var det stor samstemmighet, mens det for andre tiltak kunne være flere som hadde motsatte ønsker. Spesielt var dette synlig med hensyn til ønsket om at bomveier skulle være åpne for alle. Der var det 11 som ønsket det, og 4 som ga uttrykk for at det ikke var akseptabelt.

Tabell 3.11 Ønsker om tilrettelegging av skogs- og utmarksopplevelser

Tiltak	Antall svar	Svar i %
Forbedring av veiforhold, sommer og vinter	28	10
Bedrede fiskemuligheter	22	8
Bedre tilrettelegging for jakt av smavilt	20	7
Mer turstier	19	7
Kultivering av fiskevann	17	6
Bedring av miljøforhold i vid forstand	16	6
Tilrettelegging av skiløyper	16	6

Hvilke tjenester savner hytteeierne?

Det var 178 hytteeiere som responderte på dette spørsmålet (spm. 8, vedlegg 4). Som vi ser av tabell 3.12 var hytteeierne betydelig klarere på hvilke tjenester de savnet, enn ønskene de hadde om tilrettelegging av skogs- og utmarkstilbudet, som de i utgangspunktet var svært godt fornøyd med.

Tabell 3.12 Tjenester som savnes

Tiltak	Antall svar	Svar i %
Bedre brøyting/snørydding	46	26
Bedre tilsyn	29	16
Bedre eller billigere renovasjon	24	13
Framføring av strøm	11	6

Hytteforening

Åttifire hytteeiere bekreftet at de var medlemmer av en hytteforening. (spm. 9, vedlegg 4). Av medlemmene i utmarkslagene er hytteforeningene nevnt som en positiv ressurs med tanke på utvikling av næringsvirksomhet tilknyttet utmarka. Se kapittel 2.3.

4 Potensial for inntekter fra utmarkslagene til fordeling blant medlemmene

I dette og det neste kapitlet brukes det ikke tall for resultat, men for inntekter. Når en ser på ringvirkninger, er det omsetningen det er mest interessant å se på, og ringvirkningene skal dels regnes på inntektene i dag, men også på potensialet for inntekter de kommende årene.

4.1 Potensial for inntekter til fordeling fra utmarkslaget

Der det er organisert utmarkslag kanaliseres oftest inntektene av jakt gjennom laget og videre til medlemmene. Når forholdene ligger til rette for det, kan dette utgjøre betydelige verdier. I Skogeieren (2004) er det gjengitt beregninger som viser at verdien av jaktprodukter i dag ligger på ca. 460 mill. kroner per år på landsbasis, mens potensialet er på 770 mill. kroner. Til sammenligning ble førstehåndsverdien av massevirke fra norske skogeiere angitt til 720 mill. kroner.

I Bondebladet (2004) er det referert fra forarbeidene til prosjektet Utmarksbasert reiselivsnæring. Våren 2004 ble det utført analyser som viste at verdien av jakt, innlandsfiske, laksefiske og andre naturbaserte opplevelser med dagens omfang har en omsetning på 4,1 mrd. kroner, og at et realistisk mål for 2014 vil være det dobbelte. For jakt med tilleggstjenester alene, fant de at verdien i dag er på 830 mill. kroner, og at dette i løpet av 10-årsperioden fram til 2014 kan økes til 1 305 mill. kroner.

Disse beregningene kan være en god illustrasjon på at jakt kan representere store verdier i ei bygd som Selbu, som har egnet terreng både for storvilt og småvilt.

I kapittel 2.1 ble det påpekt at fiskekortsalget i følge regnskap hadde vært vesentlig høyere enn oppgavene fra utmarkslagene viste, og at målet de oppga for 2008 allerede var oppfylt i 2003. Selbukortet forårsaket helt tydelig en sterk økning i salget av fiskekort. I tabell 4.1 har vi derfor økt utmarkslagenes oppgaver for 2001–2003 i samsvar med regnskapene fra Utmarksrådet, og vi har økt anslaget for 2008 med samme margin som lagene mente salget skulle øke. Andre inntektskategorier har vi ikke hatt konkrete holdepunkter for å endre, men da spørreundersøkelsen ble gjennomført i 2004, var to av

utmarkslagene under omorganisering. Det er rimelig å regne med at også disse to lagene vil være i aktivitet i 2008. Hvordan det vil påvirke det enkelte element i inntekspotensialet vet vi ikke, men vi har plussset på summen for inntekter med to tolvtedeler, siden det er tolv lag utenom disse to vi har oppgaver fra.

Tabell 4.1 Potensial for inntekter¹⁾ til fordeling fra utmarkslaget

Aktivitet	Niva 2001–2003	Anslatt niva i 2008
Storviltjakt	535 000	785 000
Radyr- og smaviltjakt	445 000	540 000
Salg av fiskekort	116 000	215 000
Batutleie	2 000	2 000
Andre inntekter	38 000	46 000
Tillegg for aktivitet i to nye lag		265 000
Sum	1 136 000	1 853 000

1) Her brukes det inntekter, til forskjell fra tabell 2.3, der det er vist resultat (inntekter – kostnader)

4.2 Potensial for inntekter direkte til medlemmene

Med bakgrunn i diskusjonen i kapittel 3.2.4, er inntektstallene i tabell 4.2 påplussset 25 % for 2001–2003.

Tabell 4.2 Potensial for inntekter¹⁾ direkte til medlemmene

Type inntekt	Gjennomsnitt 2001–2003	Anslatt inntekt i 2008
Tomtesalg	300 000	3 027 000
Festeavgifter	235 000	508 000
Utleie av sætervoller	83 000	75 000
Hytteutleie	58 000	58 000
Batutleie	0	3 000
Annen utleie	19 000	2 000
Salg av ordinære byggematerialer	71 000	55 000
Salg av bearbejdede byggematerialer	26 000	190 000
Salg av ved	176 000	400 000
Annet salg av varer	0	15 000
Arbeidsinntekter	33 000	100 000
Transport med bil	0	0
Transport med scooter	11 000	113 000
Transport med traktor	3 000	12 000
Omvisning/guiding	8 000	1 000
Annen service	2 000	60 000
Salg av jakt på privat område	13 000	17 000
Fiskekort (utenom laget)	0	13 000
Bomveiavgift til grunneier	0	0
Annet	6 000	6 000
Sum totalt	1 044 000	4 655 000

1) Her brukes det inntekter, til forskjell fra tabell 2.5, der det er vist resultat (inntekter – kostnader)

4.3 Potensial for omsetning av varer og tjenester i bygda

I Strategisk plan for Næringsutvikling i utmark (SND, 2002), refereres det til en undersøkelse foretatt av Oppdal kommune, der de fant at hytteeiere legger igjen ca. 60 mill. kroner på forbruksvarer, og ca. 60 mill. kroner på kjøp av tomt og bygging av hytter hvert år. De fant også at hyttene i kommunen stadig brukes mer. I 2000 var antall overnattingsdøgn 375 000, eller tilsvarende en fast bosetting på 1100 personer.

I tabell 4.3 er resultatene fra spørreundersøkelsen blant hytteeierne lagt til grunn. Kolonnen gjennomsnitt for 2001–2003 viser omsetningen per hytte basert på spørreundersøkelsen, lagt til 25 % for underrapportering (se kapittel 3.2.4), multiplisert med antall hytter i kommunen. I perioden 2001–2003 var antallet i gjennomsnitt 1 235, med en økning i antall hytter på 24 per år. På bakgrunn av antall ledige tomter nå, og tomter som sannsynligvis vil være godkjent i løpet av 2005, har vi regnet med at antallet hytter øker til 1500–2000 i 2008. I tabell 4.3 er det brukt 1 750 hytter.

Tabell 4.3 Potensial for omsetning av varer og tjenester i Selbu fra hyttebrukerne

Vare/tjeneste	Gjennomsnitt 2001–2003	Anslatt for 2008 med naværende handlemønster	Potensial i 2008 med 75 % av alle innkjøp i Selbu
Mat/drikke/kioskvarer/kafebesøk	7 231 000	10 246 000	14 154 000
Jakt/fiske	748 000	1 060 000	1 148 000
Ved/gass	1 102 000	1 562 000	1 596 000
Inventar	510 000	722 000	1 946 000
Vedlikeholdsmaterialer	1 018 000	1 443 000	2 044 000
Byggematerialer	6 683 000	9 470 000	10 015 000
Innleid arbeid	3 108 000	4 404 000	4 404 000
Sum	20 400 000	28 907 000	35 307 000

Det ligger et stort potensial i å få hyttebrukerne til å gjøre mer av sine innkjøp i Selbu, i stedet for å handle før de kommer dit. Av tabell 4.3 ser vi at omsetningen i Selbu ville øke med 6,4 mill. kroner, hvis 75 % av alle varer de kjøper inn ble innkjøpt i Selbu. Det ligger også et ekstra potensial i å få hyttebrukerne til å ta med seg mindre varer heimefra, og handle mer i Selbu. I kapittel 3.2.4 er det konkludert med at hyttebrukerne tar med seg heimefra ca. en tredel av forbruksvarene de bruker på hytta.

Et annet potensial ligger i innkjøp av varer og tjenester i forbindelse med hyttebygging. Regner en med bygging av 100 hytter i 2008, en kostnad til materialer og arbeid på 500 000 kroner per hytte, og at 80 % av materialer og innleid arbeid kommer fra Selbu, vil denne aktiviteten sørge for en omsetning i Selbu kommune på 40 mill. kroner. Andelen på 80 % innkjøpt i Selbu tilsvarer noenlunde tallene vi kom fram til i tabell 3.9, der det gikk fram at 71 % av byggematerialene var innkjøpt i Selbu og 87 % av innleid arbeid var innleid fra Selbu.

5 Ringvirkninger i lokalsamfunnet

I dette kapitlet skal vi se på de lokaløkonomiske virkningene av inntekter knyttet til utmarkslagene. Grunnlagsdataene hentes fra kapitlene 2–4. Det er regnet med samme belegg på hyttene, og samme forbruk av varer og tjenester i 2008 som i 2003.

5.1 Forklaring av begreper

Inntektene som kommer inn til grunneierne direkte, eller via utmarkslagene, kaller vi *direkte lokaløkonomiske virkninger*. Inntektene bygda ellers får på grunn av utmarkslagenes virksomhet, kaller vi *indirekte lokaløkonomiske virkninger*. Summen av direkte og indirekte lokaløkonomiske virkninger, kaller vi *totale lokaløkonomiske virkninger*. Dette er i tråd med inndelingen som ble brukt i forbindelse med beregningene av inntektspotensialet for Guldseth utmarkslag i 1998 (Sjelmo, 1998). Definisjon av begreperne den gang var hentet fra Fagerås et. al. (1975).

En annen måte å gi uttrykk for ringvirkninger på, er å beregne *multiplikatorer*. Multiplikatorene finner en ved å dividere de totale virkningene på de direkte virkningene. Vi har brukt omsetningen som et mål på verdien av den produksjonen som er relatert til utmarkslaget, og som blir registrert via markedstransaksjoner.

5.2 Direkte lokaløkonomiske virkninger

Utmarkslagenes virksomhet gir inntekter, hovedsakelig fra salg av jakt og av fiskekort. Medlemmene har også vesentlige direkte inntekter fra tomtsalg og salg av varer og tjenester.

År om annet skytes det 250–300 elg i Selbu kommune. I 2004 ble det felt 274 dyr, med en samlet oppgitt kjøttvekt på 37 207 kg. Med en kilopris på 75 kroner, utgjør dette over 2,5 mill. kroner. Av denne summen kom litt under halvparten, 1,2 mill. kroner, fra områder som organiseres av utmarkslagene. Årsaken til at andelen fra utmarkslagene var vesentlig mindre enn arealet skulle tilsi, var felling av mye kalv og unge dyr på en del av utmarkslagenes område. I tabell 5.1 har vi tatt med verdien av alt elgkjøtt fra jakt

i kommunen, selv om bare en del av det omsettes. Vi har også tatt med den delen som ikke kommer fra utmarkslagene, for å få et samlet uttrykk for de direkte lokaløkonomiske utmarksinntektene for hele kommunen.

Det er elgjakta som betyr desidert mest når det gjelder jaktutbytte. Eksempelvis kan nevnes at det årlig skytes 12–13 hjort i kommunen. For annen jakt, og for fiske, har det ikke vært gjort forsøk på å innhente tallmateriale, selv om den samlede verdien nok ikke er ubetydelig.

Tabell 5.1 Direkte lokaløkonomiske virkninger

Omsetning	2001–2003	2008
Via utmarkslagene	1 136 000	1 853 000
Direkte til medlemmene	1 044 000	4 655 000
Kjøttverdi fra elgjakt i kommunen ¹⁾	2 573 000	2 600 000
Sum	4 753 000	9 108 000

¹⁾Tall for 2004

5.3 Ringvirkninger (indirekte lokaløkonomiske virkninger)

De største lokaløkonomiske virkningene kommer fra det utmarksbaserte reiselivet som hyttene bidrar til. Hytteturismen er delvis tilrettelagt av utmarkslagene, og kan ses på som en ringvirkning av deres virksomhet. I kapittel 3 ble hytteturistenes innkjøp av varer og tjenester i bygda beregnet til 20 mill. kroner i gjennomsnitt for årene 2001–2003.

Det er 6 veiforeninger i kommunen, som i følge oppgaver fra Utmarksrådet tok inn 654 000 kroner i bompenger i 2003. I tabell 5.2 er det forutsatt at antallet hytter øker fra 1 291 i 2003, til 1 750 i 2008. Det er forventet at bompengeneinnbetalingene øker i takt med økningen i antall hytter, og når 887 000 kroner i 2008.

Fra kommunen er det opplyst at de kommunale avgiftene for de som har innlagt vann (kanskje 50 hytter), er 1 585 kroner + mva., som årsavgift for vann, og 855 kroner + mva. for kloakktømming hvert tredje år, og renovasjonsavgiften på 615 kroner + mva. for alle hytter. Til sammen er de kommunale avgiftene beregnet til 1 mill. kroner i 2003. Forutsatt samme satser i 2008, vil et økende hyttetall gjøre at denne summen øker til ca. 1,5 mill. kroner.

Fra skatteetaten har vi fått opplyst at gjennomsnittlig ligningsverdi på hyttene ligger i området 50 000 til 70 000 kroner, og at mange hytteeiere ligger under formuesgrensen på 120 000 kroner for iligning av formuesskatt. I tabell 5.2 har vi regnet med 0,7 % formuesskatt til kommunen for halvparten av hytteeierne. Inntektsskatten på 2,5 % av ligningsverdi faller bort fra 2005.

Tabell 5.2 Økonomiske ringvirkninger (indirekte lokaløkonomiske virkninger)

Omsetning	Gjennomsnitt for 2001–2003	2008, andel innkjøp i Selbu som i 2001–2003	2008. 75 % av innkjøp av for- bruksvarer i Selbu
Innkjøp av varer og tjenester	20 400 000	28 907 000	35 307 000
Bompengeneinnbetalinger ¹⁾	654 000	887 000	887 000
Kommunale avgifter	1 031 000	1 504 000	1 504 000
Skatter til kommunen	2 112 000	368 000	368 000
Sum	24 197 000	31 666 000	38 066 000

¹⁾I 2003

5.4 Multiplikatorer – en sammenligning med andre undersøkelser

Etterspørselen etter varer og tjenester fra brukerne av utmarkslagenes tilbud gir grunnlag for aktivitetsøkning i kommunen, med økning i inntekter til medlemmene i utmarkslagene og til andre som omsetter til brukerne av området. Aktivitetsøkningen vil også skape arbeidsplasser. Til sammen gir dette et økt skattegrunnlag for kommunen, som igjen kan legge grunnlaget for bedre utbygde kommunale tjenester.

Vi har i denne undersøkelsen sett på betydningen av utmarkslagenes virksomhet for omsetningen av varer og tjenester i bygda, og det er beregnet multiplikatorer for omsetningen, for å få et bilde av ringvirkningene. I disse beregningene har vi også med utmarksinntekter fra områder som ikke er med i de organiserte lagene, slik at det her mer er snakk om utmarksinntekter relatert til kommunen enn til lagene. Multiplikatoren for omsetning sier hvor mye den totale lokaløkonomiske omsetningen endres når utmarkslagets og medlemmenes omsetning endres.

Det kan ofte være vanskelig å avgjøre hvor skillet mellom direkte lokaløkonomiske virkninger og ringvirkningene skal gå. I utregningen av multiplikatorer i tabell 5.3 har vi derfor regnet ett alternativ etter samme skille som det er mellom tabell 5.1 og tabell 5.2, og ett alternativ der omsetningen av varer og tjenester hos andre næringer i bygda er med i de direkte lokaløkonomiske virkninger.

Tabell 5.3 Multiplikatorer for omsetning relatert til utmarkslagenes virksomhet

Omsetning	Direkte omsetning som basis	Samla direkte næringsomsetning som basis
Omsetning i 2001–2003	6,1	1,2
Omsetning i 2008. Andel innkjøp i Selbu som i 2001–2003	4,5	1,1

I lignende undersøkelser i forbindelse med reiseliv kom Hovland (1989, 1990, og 1993) og Dolve (1994) fram til noenlunde tilsvarende resultater. Hovlands undersøkelser ble gjennomført i Risør, Trysil og Vinje kommuner, mens Dolves undersøkelser gjaldt Finnskogkommunene Kongsvinger, Grue, Åsnes og Våler. Se tabell 5.4.

Årsaken til at multiplikatoren med direkte omsetning som basis er så høy i Selbu for omsetning i 2001–2003, er at aktiviteten i lagene og blant medlemmene foreløpig er liten i forhold til de ringvirkningene hytteturismen fører med seg. Vi ser at med den økningen i aktivitet i lagene som er anslått for 2008, avtar multiplikatoren. Beregninger ved hjelp av multiplikatorer må derfor utføres med betydelig skjønn.

Tabell 5.4 Multiplikatorer for reiselivsrelatert omsetning i andre undersøkelser

Undersøkelse	Bygdeturisme som basis	Samla direkte næringer som basis
Risør	4,3	1,3
Trysil	2,9	1,7
Vinje	2,0	-
Finnskogkommunene samlet	4,1	1,4

5.5 Samlet oversikt over de totale lokaløkonomiske virkningene

I tabell 5.5 er de totale lokaløkonomiske virkningene som har sitt utspring fra utmarkslagene summert sammen. Som en ser begynner disse å nærme seg 30 mill. kroner. Med de forutsetninger som er gjort om økt aktivitet i utmarkslagene og et økende antall hytter i området, kan tilsvarende tall for 2008 komme opp i 40 mill. kroner. Til sammenligning er det opplyst fra Selbu kommune at førstehåndsverdien av sagtømmer, massevirke og ved fra skogbruket i Selbu anslagsvis utgjorde 15–16 mill. kroner i 2003.

Til høyre i tabellen er tatt med et teoretisk alternativ der det forutsettes at 75 % av forbruksvarene kjøpes inn i Selbu. Kunne en øke andelen av forbruksvarer innkjøpt i kommunen slik, ville det bety 6,4 mill. kroner ekstra i 2008, og den totale omsetningen ville nærme seg 50 mill. kroner, uten at det forutsettes et endret forbruksmønster, der de hytteferierende tar mindre med heimefra og kjøper mer i Selbu, og uten at virkningen av hyttebyggingen er tatt med.

I kapittel 3.2.4 fant vi at hyttebrukerne tok med seg ca. 1/3 av forbruksvarene heimefra. Hvis de gikk over til å kjøpe alt av forbruksvarer til hytteoppholdet underveis til hytta, ville omsetningen øke med 50 %. I kapittel 4.3 brukte vi et eksempel som viste at bygging av 100 hytter kunne medføre en omsetning i Selbu kommune på 40 mill. kroner. Disse eksemplene viser at ringvirkningene av utmarkssatsingen i Selbu kommune kan bli langt større enn det tabell 5.5 viser.

Tabell 5.5 Samlet omsetningspotensial i 2001–2003 og i 2008

Omsetning	Gjennomsnitt 2001–2003	2008. Andel innkjøp i Selbu som na	2008. Med 75 % av innkjøp av for- bruksvarer i Selbu
<i>Direkte lokaløkonomiske virkninger</i>			
Via lagene	1 136 000	1 853 000	1 853 000
Direkte til medlemmene	1 044 000	4 655 000	4 655 000
Kjøttverdi fra elgjakt i kommunen ¹⁾	2 573 000	2 600 000	2 600 000
Sum direkte lokaløkonomiske virkn.	4 753 000	9 108 000	9 108 000
<i>Økonomiske ringvirkninger</i>			
Via innkjøp av varer og tjenester	20 400 000	28 907 000	35 307 000
Via bompenginnbetalinger	654 000	887 000	887 000
Via kommunale avgifter	1 031 000	1 504 000	1 504 000
Via skatter til kommunen	2 112 000	368 000	368 000
Sum økonomiske ringvirkninger	24 197 000	31 666 000	38 066 000
Sum totale lokaløkonomiske virkninger	28 950 000	40 774 000	47 174 000

¹⁾Tall for 2004

5.6 Hvordan ser bygdas næringsliv på utmarkslagenes aktiviteter?

Utmarksrådet gjennomførte høsten 2004 en kort intervjurunde med fire bedrifter: Maxbo, Byggmix, Selbusport'n og Kjeldstad Sag og Høvleri. De to første selger byggevarer, og den siste produserer byggematerialer og ferdighus, og -hytter. Etter en kort introduksjon med informasjon om veksten i det hyttebaserte reiselivet, ble det stilt fire spørsmål:

1 Hva er deres syn på den økende organiseringa i utmarks- og fiskelag med forretningsvirksomhet som formål?

Tre av bedriftene svarte at de så positivt eller meget positivt på virksomheten. Én påpekte at organiseringen av utmarka øker tilgjengeligheten. En annen bemerket at det setter fokus på Selbu, og at de på denne måten oppfatter ting mer ryddig. Det er lettere å markedsføre Selbu og bedriftens produkter når grunneierne/kundene kan nå gjennom et felles forum (Utmarksrådet).

Én bedrift hadde ingen kommentarer til spørsmålet.

2 Har dere lagt opp til, eller planlegger dere å legge opp til, å benytte denne utviklingen til økning i egen aktivitet/ forretningsvirksomhet?

Tre av bedriftene svarte bekreftende på spørsmålet. En bedrift har ikke satt spesielle tiltak ut i livet, men merker som de andre økt etterspørsel etter varer. To bedrifter nevner at de har tilpasset åpningstidene til hyttefolket, og to at deres tilbringertjeneste av varer har økt merkbart. Omsetningsøkningen har etter svarene å dømme gitt grunnlag for å vurdere utbygging av omsetningskapasiteten i byggevarebransjen.

3 Er det forhold dere mener kommunen eller andre instanser bør tilrettelegge for å møte utviklingen?

Tre av bedriftene mener kommunen bør være positiv til utviklingen. En av dem begrunner det med at det er viktig å skape et positivt bilde av bygda utad, og sier at det tjener alle på. Bygda tjener på at det meste blir lagt til rette slik at alle kan få hjelp. Kommunen taper på sein saksbehandling, for eksempel i byggesaker. En annen av bedriftene framholder at det er viktig å oppdatere betjeningen på sentralbordet, for lettere å nå de «rette» personene, og fortsetter med at kommunen må bli flinkere til å bekjentgjøre strategier og politisk fattede vedtak, og flinkere til å skape blest og presentasjoner om hva bygda har å tilby.

Én bedrift hadde ingen kommentarer til spørsmålet.

4 Er det aktuelt å samarbeide med Selbu Utmarksråd for å oppna best mulig samlet serviceniva overfor den utmarks- og fritidsbaserte reiselivsnæringen i kommunen?

En av bedriftene samarbeider allerede med Utmarksrådet, én ønsker å etablere et samarbeid, én vil gjøre det «hvis det blir aktuelt», og én «vet ikke».

Ellers går det fram av intervjuene at det tenkes strategisk, både med tanke på tilgjengelighet, eventuelt samlokalisering med andre institusjoner, og på samarbeid med Utmarksrådet eller andre om markedsføring.

Referanser

- Bondebladet. (2004): *Omsetninga i utmarka kan fordobles i løpet av 10 år*. Artikkel i Bondebladet 22. juli 2004.
- Dolve, G. (1994): *Bygdeturisme i Hedmark. Delrapport 5. Lokaløkonomiske verknader av bygdeturisme*. NILF-rapport C-028-94. NILF og Turforsk Øst-Norge, Ås/Oslo.
- Fagerås, et. al. (1975): *Økonomiske ringvirkninger i bygdesamfunnet*. Ås-NLH/Oslo 1976.
- Finansdepartementet (2003): «*Fjellteksten*». Utdrag fra St.prp. nr. 65 (2002–2003). Oslo
- Flogenfheldt, T. og Onshus, T. (1996): *Reiselivsundersøkelsen i Ottadalen sommeren 1995*. Arbeidsnotat nr. 25/1996, Høgskolen i Lillehammer, Lillehammer.
- Frechtling, D. C. (1994): *Assessing the Impact of Travel and Tourism – Measuring Economic Benefits*. Artikkel i Ritchie & Goeldner.
- Fremming, O. R. (2000): *Verdien av utmarksnæringer i Hedmark: Fra produksjons- til rekreasjonslandskap*, artikkel i tidsskriftet Utmark 1/2000.
- Hovland, N. P. (1989): *Lokaløkonomiske virkninger av reiselivsvirksomhet. Eksempel fra Risør kommune*. Rapport nr. 24/89. Telemarksforskning, Bø.
- Hovland, N. P. (1990): *Lokaløkonomiske virkninger av reiselivsutbygging i Trysil*. Arbeidsrapport nr. 14/90. Telemarksforskning, Bø.
- Hovland, N. P. (1989): *Reiseliv i Vinje, lokaløkonomisk analyse*. Arbeidsrapport nr. 11/93. Telemarksforskning, Bø.
- Landbruksdepartementet (1999): *Om norsk landbruk og matproduksjon*, St.meld. nr. 19 (1999–2000). Oslo.
- Mangerud, K. 1986: *Kurs i mekaniseringsøkonomi*. Høgskolen i Hedmark, Elverum
- Nærings- og handelsdepartementet (1999): *Lønnsomme og konkurransedyktige reiselivsnæringer*, St.meld. nr. 15 (1999–2000). Oslo.
- Sjelmo, O. (1998): *Inntekspotensial for Guldseth Utmarkslag og ringvirkninger i kommunen*. NILF-notat 1998:7. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, Oslo.
- Skogeieren. (2004): *Jakta mer verdt enn massevirket*. Artikkel i Skogeieren nr. 4, 2004.
- Statens Nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) (2002): *Strategisk plan næringsutvikling i utmark*, Oslo, 2002.
- Statens Nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) (2003): *Forslag til handlingsplan, næringsutvikling i utmark med vekt på utmarksbasert reiseliv*. Oslo, 2002.
- Storstad, O, Rye, J. F. og Almås, R. (2004): *Trønderbonden. Resultater fra en spørreundersøkelse*. Senter for bygdeforskning, Trondheim.
- Vorkinn, M. (2002): *Kommunal satsing på nye former for utmarksbasert næringsutvikling*, ØF-notat nr. 07/2002. Østlandsforskning, Lillehammer.

Vedlegg 1 Prosjektbeskrivelse

Bakgrunn

- Selbu Utmarksråd (SUR) ønsker å starte en prosess for sterkere satsning på næringsutvikling i utmark.
- SUR ser det naturlig først å kartlegge næringas nåværende ståsted for derigjennom å finne fram til lønnsomme og attraktive næringsprosjekter.
- Oppfølging av NILF-undersøkelse i 1998 (Guldseth Utmarkslag) for hele Selbu om omsetning og ringvirkninger av utmarksprodukter.

Målsetting

- Kartlegge inntekspotensialet for utmarksnæringa i Selbu og ringvirkningene i lokalsamfunnet.
- Gi motivasjon og inspirasjon til rettighetshaverne, medlemslaga og andre aktører i utmarksnæringa. Det er en kjensgjerning at utviklingen har stagnert noe etter organisasjonsprosessen midt på 90-tallet.
 - Delmål å styrke fagkompetansen og næringsutviklinga med en utmarkskonsulent som kreativ pådriver.
- Gjennom kartleggingen å finne fram til lag eller enkeltpersoner som ønsker å satse på spesifikke næringstiltak - og i neste omgang støtte opp om disse individuelt i en fase 2.

Gjennomføringsprosess

- Rollefordeling:
 - NILF utformer spørreskjema, følgebrev og sluttrapport
 - SUR er ansvarlig for markedsundersøkelsen og gjøre grovregistreringen både blant utøvere og brukere. Utmarkslagene skal innhente opplysninger i eget område.
 - Referansegruppa skal sørge for økonomien og framdrift
- SUR ønsker et bredt samarbeide med kommunen, FMLA, NILF og andre aktører som kan gi positive bidrag.
- Prosessen og rapporten skal ha en overføringsverdi til andre kommuner og miljøer.
- Et godt forarbeid sikrer inspirasjon og god svarprosent. Målsetting med undersøkelsen er viktig for spørsmålsstillingen.
- Grupper som skal utspørres: -utmarkslag/grunneierlag, -medlemmene, -hytteeiere, -SJF. I tillegg skal undersøkelsen kompletteres med noen intervjuer av andre ressurspersoner.
- En totalundersøkelse er best for å vise variasjonene og gir best overføringsverdi samtidig som den gir mest giv i lagene og avdekker potensialet bedre.

Økonomi

Kostnader

NILF		240 000
Administrasjon og registrering av data SUR		60 000
Møtekostnader og kjøring		10 000
Porto (inkl returporto)		15 000
Diverse		20 000
Verdi arbeid i utmarkslagene	400 t à 150	60 000
Sum		405 000

Finansiering

BU-fondet		150 000
Selbu kommune		65 000
Sør-Trøndelag fylkeskommune/Innlandsprogrammet		100 000
Skogeierforeninga Nord		30 000
Egeninnsats medlemslagene i SUR		60 000
Sum		405 000

Referansegruppe

Selbu Utmarksråd v/ Nils Gunnar Guldseth (leder)

NILF v/ Otto Sjelmo

Selbu kommune v/ Roar Uglem

FMLA v/ Nils Prestmo

SI-prosjektet v/ Hans Morten Aas

SN: Thomas Engan

Tidsperiode:

Prosjektet bør være gjennomført i løpet av vinteren 2003/2004.

Aktivitet	Ansvarlig	Ferdigdato	Kommentarer
Prosjektbeskrivelse	SUR	Oktober 03	
1. møte i referansegruppa	SUR	Oktober 03	
Budsjett og søknader ferdig	SUR/ref.gruppe	Oktober 03	
Skjemaer ferdig utarbeidet	NILF	November 03	
Innhenting av data	SUR/utm.lagene	Februar 04	Utmarkslagene engasjeres
Skape blest via media etc	SUR	-	Gjennom hele prosessen
Sortering av data	SUR	Mars 04	
Bearbeiding av data	NILF	April 04	
Møter i referansegruppa		Etter behov	
Rapport med strategi videre	Referansegruppa	Juni 04	
Fase 2: Spesifikke næringstiltak	SUR/kommunen	Høst 04	

Selbu Utmarksråd er ansvarlig for gjennomføringa av prosjektet. Det vises for øvrig til referat fra møte i Selbu 17.09.2003 der prosjektet ble drøftet første gang.

Dette prosjektet kan også sees på som et forprosjekt for å få engasjert og hjulpet nye entreprenører innen utmarksnæring på banen.

Nils Gunnar Guldseth
Otto Sjelmo

Roar Uglem
Nils Prestmo

Hans Morten Aas
Thomas Engan

Vedlegg 2 Oppsummerte svar på spørreskjema til utmarkslagene

SUR
Selbu Utmarksråd
7580 Selbu

NILF
Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Svar, spørreskjema til medlemmene i utmarkslaget - inntekter utenom utmarkslaget

52 medlemmer har svart på økonomidelen, 44 menn og 8 kvinner. (91 har svart på spørsmålsdelen.)

Type inntekt	2001			2002			Anslag for hele 2003			Anslått nivå om 5 år			Merknader
	Inntekter	Kostnader	Inntekter	Kostnader	Inntekter	Kostnader	Inntekter	Kostnader	Inntekter	Kostnader	Inntekter	Kostnader	
1. Tomtesalg	139000	30000	381000	270000	200000	145000	3026600	715000					1)
2. Festeavgifter	155312	1100	191569	1100	217069	1100	507712	20150					
3. Utleie av setervoller	78188	25000	60188	5500	60000	5500	75000	4000					
4. Hyttutleie	55000	15000	42100	38756	42500	0	58100	0					
5. Båtutleie	0	0	0	0	0	0	3000	0					
6. Annen utleie	5321	0	5372	0	34807	0	1892	0					2)
7. Salg av ordinære byggematr.	34700	5700	17600	4000	119000	47500	55000	5000					3)
8. Salg av bearbejdede - ” -	20000	3000	30000	21000	13000	19500	190000	25500					
9. Salg av ved	82709	17500	140544	17850	200114	85900	400000	107400					4)
10. Annet salg av varer	0	0	0	0	0	0	15000	2000					5)
11. Arbeidsinntekter	20000	1000	20000	0	40000	1000	100000	0					
12. Transport med bil	0	0	0	1900	0	0	3	3					
13. Transport med scooter	8000	700	8800	18900	8300	18900	113000	30000					
14. Transport med traktor	2000	0	2000	0	2000	25000	12000	34000					
15. Omvisning/guiding	4000	5000	5380	4000	10000	3000	1000	0					6)
16. Annen service	0	0	0	0	5000	0	60000	0					
17. Salg av jaktkort ⁷⁾	8838	1000	9288	1000	13146	1000	17400	0					7)
18. Salg av fiskekort ⁷⁾	0	0	0	0	700	0	13000	13000					7)
19. Bomveavgift til grunneier ⁷⁾	0	1000	0	1490	0	1000	0	1100					7)
20. Annet	4000	0	4000	9899	5000	425	6100	0					8)

1) Under «anslått nivå om 5 år»: Hvor mye forventes som samlet inntekt på tomtesalg (hittil solgt + framtidig salg) 2) Angi utleieobjekt 3) Angi materialtype (for eksempel laftetømmer) 4) Angi varetype

5) Angi type arbeid 6) Angi type service 7) På privat, ikke-organisert område 8) Angi type inntekt

Utmark i Selbu

Senter for matpolitikk og marked/Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, 2004

21. Hvis ektefelle/samboer deltar i næringsvirksomhet i utmarka, spesifiser: 6 har svart at partner deltar
 22. Har du et utnyttet potensial for næringsvirksomhet i utmarka? Spesifiser: 29 har krysset av for uutnyttet potensial. 4 av dem for to forskjellige *)
 23. Har du planer om å starte opp med denne næringsvirksomheten de nærmeste 5 årene?
 Ja: 20
 Ja 16
 24. Ønsker du bistand/støtte til å videreutvikle produktene/tjenestene mot dette markedet?
 Mangel på penger: 5
 Spesifiser: **)
 25. Dersom planer om næringsvirksomhet i tilknytning til utmarka ikke er realisert, hva er årsaken til det?
 Andre årsaker: 16
 26. Hva er det økonomiske målet med deltakelsen i virksomheten? Hovedinntekt: 5
 Ekstrainntekt: 31
 Spesifiser: ***)
 27. Hva er medlemmets hovedinntektskilde? Jordbruk: 17 Skogbruk: 6 Annet: 55

*) Utnyttet potensial		**) Årsaker til manglende realisering		***) Medlemmenes hovedinntektskilde	
Salg av hyttetomter	14	Mangel på tid	16	Jordbruk	17
Hytteservice	4	Mangel på penger	5	Skogbruk	6
Minikraftverk	3	Liten eiendom	2	Annet	55
Hytteutleie	3	Usikker på om området er attraktivt	2	derav pensjonist	11
Ja (uspesifisert)	3	Ikke grunnlag før nå	2	- lønnstaker	30
Salg av ved	2	Ny eiers utfordring	2	- næringsdrivende	5
Hyttebygging	1	Ingenting å realisere	1	- trygdet	1
Utleie av fiskebuer	1	Alder	1	- ikke angitt	6
Utleie av eksisterende hus	1	Liten forståelse fra andre	1	- har ikke utmark	2
Utleie ut småbruk	1	Ikke ønske om det nå	1	Til sammen	78
Guiding	1	Eiendom bortforpaktet	1		
Salg av fiskekort	1	Sen godkjenning fra kommunen	1		
Entreprenørvirksomhet	1	I vurderingsfase hittil	1		
Transport	1	Ikke vært aktuelt	1		
Til sammen	37	Til sammen	37		

Vedlegg 3 Oppsummerte svar på spørreskjema til medlemmer i utmarkslagene

SUR
Selbu Utmarksråd
7580 Selbu

Summert svar på spørreskjema til utmarkslagene i Selbu kommune om virksomhet som er organisert av utmarkslaget Svar fra 8 av 10 utmarkslag, ett grunneierlag, ett elveierlag, ett fiskelag og kommunens fjellstyre

Type inntekt	2001			2002			Anslag for hele 2003			Anslått nivå om 5 år		Merknader
	Inntekter	Kostnader	Inntekter	Kostnader	Inntekter	Kostnader	Inntekter	Kostnader	Inntekter	Kostnader		
1. Storviltjakt	514153	11200	463686	13150	626149	12870	785000*	15400	15400	15400	* Avhengig av viltbestanden	
2. Rådyr og småviltjakt	433462	21000	446330	14750	454401	17089	540000*	18600	18600	18600	* Avhengig av viltbestanden	
3. Salg av fiskekort	95420	34095	104739	34127	151907	34155	199500*	43500	43500	43500	* Kultiveringstiltak må til	
4. Båtutleie	200	50	4174	0	1600	250	2000	250	250	250		
5. Bomveavgifter												
6. Transportavgifter												
7. Andre inntekter	36629		38178		40128		46000		46000		Spesifiser på linja under	

Andre inntekter: Utleie av beite, renteinntekter, overnatting hytter, salg av beverkort

8. a. Hvordan vurderes dagens priser på småviltjakt? For låg: 2 Passende: 6 For høg: 0
 b. Hvordan vurderes dagens priser på storviltjakt? For låg: 2 Passende: 4 For høg: 0
 c. Hvordan vurderes dagens priser på fiske? For låg: 0 Passende: 10 For høg: 0
9. Er det begrensninger på utviklingsmulighetene av næringsvirksomhet for laget pga offentlige vernebestemmelser eller lignende? Svar: Vassdragsregulering (1 lag), hensyn til nasjonalpark (3 lag) og hensyn til reinbeitedistrikt (2 lag).
10. *Hvilke aktiviteter er det tilrettelagt for på lagets område?* Svar (utenom salg av jakt- og fiskekort): Kart/infotavle (2 lag), fiskebuer/gapahuker (4 lag), fiskeplass (1 lag), rasteplass (1 lag), båtplass (1 lag), fiske- og rasteplass for handikappede (1 lag).
Laget planlegger nye aktiviteter: 5 lag har angitt en planlagt aktivitet hver: Oppsetting av gapahuk, merking av tursti, tiltak for økt fiskeinteresse, rydding av gamle ferdsselveier med stedsnavnregistrering, arrangering av kanoturer i elva.
Andres aktiviteter: 2 lag rapporterer om veiforeninger innen deres område, mens det ikke ser ut til å være planer om annen aktivitet.

11. Er det forhold utenom utmarkslaget som styrker lagets og medlemmenes næringsvirksomhet. (F. eks. hytteforening, veiforening, mv.)
 Spesifiser: 2 lag (andre lag enn i spm.10) nevner veiforeninger.
12. Hvordan vurderer lokalbefolkningen utmarkslagets næringsvirksomhet? Positivt: 0 Tar ikke stilling: 5 Negativt: 1 Ukjent for laget: 5
13. Hvordan bedømmes mulighetene for samarbeidsaktiviteter utmarkslag/lokalbefolkning/lokale institusjoner? Gode: 7 Mindre gode: 2
 Eksempler: Ett lag nevner hytteforeningen som eksempel.
14. Hvordan deler medlemmene utbyttet fra utmarkslaget? 4 lag fordelte utbytte etter arealenhet. Ellers var fordelingsmåten tilpasset laget, og derfor forskjellig fra lag til lag, som lista nedenfor viser.
- Per dekar, 4 lag
 - Etter fordelingsnøkkel
 - Etter andeler i forhold til strandlinje
 - Etter areal og strandlinje
 - Etter lønn til daglig leder, vedlikehold på hytter, andre driftsutgifter
 - Etter prosentvise andeler utregnet etter areal og strandlinjemeter. Egen fordelingsprosent for fiske, småviltjakt, storviltjakt
 - Etter areal og tellende strandlinje
 - Etter andeler
 - Prosent av strandmeter

Vedlegg 4 Oppsummerte svar på spørreskjema til hytteeierne

1 a Hvem er du vanligvis sammen med på hytta? Alene: 21 Egen familie: 343 Andre: 12
b Antall personer på hytta til vanlig: 3,20 Herav voksne: 2,31 Barn 7–16: 0,62
Barn under 7: 0,27

2 a Hvor mange ganger besøker du hytta i løpet av året? 20,2

b Hvor mange ganger overnatter du/dere på hytta

1. i sommerferien	8,9 ganger	3,9 personer
2. i vinterferien	2,0 ”	3,7 ”
3. i påskeferien	4,8 ”	5,0 ”
4. ved helgebekjemp/jakt mv.	8,2 ”	3,4 ”
5. andre anledninger	4,9 ”	3,2 ”
6. overnattinger til sammen i løpet av året	28,8 ”	3,8 ”

3 Forbruk i forbindelse med hytta og opphold på hytta i løpet av 2003, i kroner

Her ber vi deg om å anslå så godt som mulig summen av forbruket i løpet av 2003 til alle som var med, og vi ber om at du spesifiserer etter listen nedenfor. vi ønsker også at du skiller mellom innkjøp i Selbu og andre steder.

	Innkjøp i Selbu	Innkjøp andre steder
1. Mat og drikke	1 145 884	1 200 804
2. Kioskvarer	146 170	32 666
3. Grillbar-/kafé-/restaurantbesøk	122 750	4 953
4. Annet forbruk	102 800	39 109
5. Aktiviteter som jakt og fiske	134 265	55 051
6. Andre aktiviteter	22 762	14 681
7. Ved, gass etc. til koking og oppvarming	231 285	83 839
8. Møbler og inventar til hytta	106 960	277 421
9. Vedlikeholdsvare	213 729	189 963
10. Byggematerialer	1 402 581	575 210
11. Betaling for scootertransport	67 852	7 800
12. Betaling for utført arbeid	584 428	85 501

4 Tar du med deg forbruksvarer heimefra til hytta? For hvor mange dager? 10,4

Hvilke type varer tar du med heimefra? Mat: 152, alt: 60, tørrvarer: 20, brød: 19, annet: 36

5 a Hvis veien inn til hytta er bomvei, hvor mye må du betale i bompenger per år? 407 kr.

b Hvis du parkerer utenom egen tomt, hvor mye må du betale for parkering per år? 243 kr.

6 Hvor fornøyd er du med dagens muligheter til bruk av skog og utmark i hytteområdet?

1. Svært fornøyd: 161 2. Fornøyd: 158 3. Misfornøyd: 9 4. Svært misfornøyd: 3

7 Med tanke på skog- og utmarksopplevelser: Hva mener du grunneierne kan gjøre for å tilrettelegge forholdene bedre? Se egen liste nedenfor.

8 Med tanke på hytteoppholdet ellers: Hvilke tjenester savnes? (Eks.: Snørydding, tilsyn, etc.)
Se egen liste nedenfor.

9 Er du medlem av en hytteforening? Antall svar: 100. Derav ja: 84, nei: 10, diverse svar: 6.

Svar på spørsmål 7. Skog- og utmarksopplevelser, hva kan grunneierne gjøre av tilrettelegging?

	Prioritet				Sum 1-4	Motsatt oppfatning
	1	2	3	4		
Bomveier bør være åpne for alle, ev. mot betaling	9	1	1		11	4
Båttutleie, bedre mulighetene for båtbruk	1	1	1		3	
Fiskemuligheter, legge til rette/samordne kort/billigere	14	7	1		22	
Fiskevann, kultivering	11	3	2	1	17	
Gapahuker, bygge flere	3	2		1	6	
Hyttebygging, minst mulig	4	1			5	1
Info til hytteeiere om lokal varehandel, bomveier etc	2	4	2		8	
Jakt av småvilt, legge til rette/felles kort/billigere	13	5	1	1	20	
Jakt på privat terreng	1				1	1
Miljø, bedring av bomiljø, fritidsaktiviteter og naturvern	7	6	3		16	
Padling, bedre mulighetene	1		1		2	
Parkeringsplass, bedre kapasiteten sommer/vinter	7	2	1	1	11	
Rasteplasser, flere		2		1	3	
Samarbeid/bedring av forholdet hytteforening/veiforening	2				2	
Skiløyper, tilrettelegging	9	4	3		16	
Skogen, ta bedre vare på bl.a. naturperler	4	2		2	8	
Skogsdrift, inkl rydding langs veier/bedring av utsikten	4	3			7	1
Skogsdrift, reparere skader etter hogst	2	3			5	
Snøscooter, mindre bruk/stoppe kjøring	6	2	2		10	2
Snøscooterløype for allmenn ferdsel/ev. til fiskevann	6	1	1		8	
Sopp- og bærsankere bør slippe å vike for elgjakt	1	1			2	
Strøm	1	1		1	3	1
Tilsyn med jakt, fiske etc.	3	1	1		5	
Turstier til viktige steder/felles gangstier, tilrettelegging	12	3	2	2	19	1
Ulovlig kjøring i utmarka bør stanses	1	1			2	
Utmarkslag bør omfatte alle grunneiere	3			1	4	
Vannstand, mindre nedtapping	2				2	
Veiforbedring/brøyting/strøing/merking av møteplasser	16	12			28	1
Vei fram til hytta/forlenging bilvei	2		1		3	
Veier i fjellet, ikke bygge flere	5	1	2		8	2
Slutte å ta betaling for utmarksopplevelser	1				1	
Fornøyd med forholdene som de er	9	1			10	
Motsatte svar	8	5	1		14	
Forkastede svar	3		3		6	
Sum registrerte svar	173	75	29	11	288	14

Svar på spørsmål 8. Hvilke tjenester savnes?

	Prioritet				Sum 1-4	Motsatt oppfatning
	1	2	3	4		
Adkomst hytte, fra parkeringsplass bedres	1				1	
Bomveg for å redusere trafikk	1				1	
Brøyting	22	4			26	
Butikk, kafe, fiskekortsalg, sos. arr. i nærområdet	5	1		1	7	
Båtforening, båttutleie	1		1	2	4	
Fiskekortsalg, somordning	1				1	
Hyttefelt, unngå fortetting	1				1	
Hytteservice	7				7	
Info, bedring	1	1			2	
Jaktmuligheter, bedring	1		1		2	
Merking av veier, severdigheter	1				1	
Mobil- og TVdekning, bedring	4	1			5	
Renovasjon. Bedre tilgjengelighet, kildesortering etc	9	5	2		16	
Renovasjon, billigere eller gratis	5	1	1	1	8	
Samarbeid, kommunikasjon	1	1			2	
Skiløyper, bedre tilrettelegging	4	1			5	
Skog, rydding	1				1	
Scooterkjøring, begrensning	1				1	
Scooterløype	1				1	
Snørydding	14	6			20	
Strøm	7	3	1		11	
Tilsyn	17	9	3		29	
Vannpost/innlagt vann	2	2	1		5	
Veier, møteplasser og parkering, bedre vedlikehold	2	3	2		7	
Mulighet til kjøp i stedet for bygsling		1			1	
Langåpen byggshop		1			1	
Fiskefredning		1			1	
Lokal leie av maskiner		1			1	
Tømming av biodo		1			1	
Redningsberedskap			1		1	
Fornøyd med forholdene som de er	5				5	
Motsatte svar						
Forkastede svar	1	2			3	
Sum registrerte svar	116	45	13	4	178	0

Vedlegg 5 Kart over Selbu med lagene inntegnet

